

ความรู้ในพุทธ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นของมหัศจรรย์มาก เป็นสิ่งที่เหนือโลกเหนือสงสาร เหนือโลกเหนือสงสารเพราะธรรมเหนือโลก ธรรมนี้อยู่เหนือโลก ถ้าผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ใจนี้สมควรแก่ธรรมจะพ้นออกไปจากโลก

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากล่าวว่าตรัสรู้ธรรมนี้ ต้องสร้างเป็นพุทธวิสัย สร้างจิต นิสัยเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขยแสนมหากัป ๑๒ อสงไขยแสนมหากัป สร้างเพื่อจะพยายาม ค้นคว้าขึ้นมา สร้างบารมีของใจขึ้นมา ใจดวงนี้ถึงได้ค้นคว้าหาธรรม แต่จะออกประพฤติปฏิบัติ ออกเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เกิดมาก็เกิดมาในกิเลสนี้ แล้วออกประพฤติปฏิบัติไปก็ยังเป็นเรื่องของโลก นี่เรื่องของโลก โลกเป็นแบบโลกเขาตลอดไป ธรรมเหนือโลก ธรรมนี้ไม่มีในโลกนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับลัทธิต่างๆ เขาก็บอกว่าเขาได้ตรัสรู้ เขาเป็น พระอรหันต์ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับอาฬารดาบส อุทกดาบส... ได้สมาบัติ ๘ แล้วกิเลสก็ไม่ได้พ้นออกไปจากใจ กิเลสก็ยังอยู่ในหัวใจ มันก็ยังเป็นเรื่องของโลกเขาไป

ธรรมนี้มันถึงว่าเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วธรรม นี้ถึงว่าความรู้ในพุทธะ “ความรู้ในพุทธ” ความรู้ในพุทธนั้นเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้ธรรมความรู้ในพุทธนี้ พุทธโควมรู้ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ตื่นจากอะไร ตื่นจาก กิเลสทั้งหมด ปล่อยวังกิเลสไปทั้งหมด

แต่ของเราเนี่ยเราไม่เป็นอย่างนั้น เราหาของเรา เราคิดว่ามันเป็นความประพฤติปฏิบัติ เรา ตั้งใจว่ามันเป็นความคิดของเรา มันจะเป็นการศึกษาธรรม นี่กิเลสมันขยำ ขยำธรรมนี้ออกมาให้

เป็นเรื่องของโลกทั้งหมดเลย เป็นเรื่องของความคิดนึกของเรา ความคิดนึกของเราเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด เพราะเรามีกิเลสอยู่ในหัวใจ

“ความรู้ในพุทธโศ” ต้องทำความสงบของใจ ใจจะสงบได้ถึงจะเป็นความรู้ของพุทธโศ ความรู้ในพุทธโศนี้จะเห็นพุทธโศจริงๆ ต้องทำความสงบของใจขึ้นมา ใจนี้เป็นความรู้อีกแนวทางหนึ่ง จะไม่ขำเป็นความคิดของเรา ขำธรรมออกมาให้เห็นความเห็นของเรา แล้วว่าอันนี้เป็นธรรม อันนี้เป็นธรรม ความเห็นอันนั้นมันไม่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นความเห็นนี้เห็นโดยโลกียะ เห็นโดยความคิดของโลกเขา ความคิดของโลกเป็นแบบนั้น

ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรม ธรรมนี้เป็นความลึกลับมหัศจรรย์ จะไม่มีใครเข้าถึงเลย ถึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก เป็นสิ่งที่ประเสริฐ สิ่งที่ทำให้หัวใจนี้หลุดพ้นออกไปจากใจได้ สิ่งที่ทำให้หัวใจหลุดพ้นออกไปจากกิเลส กิเลสในวิภวภูติ ใจนี้จะต้องไม่ปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา จะไม่ไปปฏิสนธิในพรหม จะไม่ไปปฏิสนธิในสวรรค์ ในต่างๆ ที่จิตนี้สามารถสร้างสมบุญกุศลขึ้นมาให้เป็นไป ความรู้อย่างนี้เป็นที่ว่าจิตเวียนตายเวียนเกิดในวิภวภูติ ถ้าเวียนตายเวียนเกิดในวิภวภูติ เรื่องของโลกเป็นแบบนั้น เราเกิดมานี้เป็นโลก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาก็เป็นเรื่องของโลกก่อน เพราะเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ศึกษาขึ้นมาจนจะได้ครองราชย์ แต่ก็ไม่เอา ออกแสวงหาโมกขธรรมเพื่อจะให้พ้นออกไปจากกิเลส พ้นออกไปจากกิเลสคือพ้นออกไปจากทุกข์ เพราะถ้าพูดกันถึงเรื่องทุกข์ แล้วมันทุกข์มากนะ เรื่องของโลกเป็นเรื่องของความทุกข์มาก คนเกิดมาในเรื่องของโลก มันมีเหยื่อล่อให้ติดอยู่เท่านั้น แล้วก็มีแต่ความทุกข์ร้อนในหัวใจ ใจนี้จะมีทุกข์ร้อนมาก ทุกข์ร้อนจริงๆ จะพูดให้ใครฟังก็ไม่มีใครจะเข้าใจ ทุกคนมีแต่ความทุกข์ในหัวใจ แล้วก็พูดออกมาก็มีแต่ความทุกข์เท่านั้น

โลกนี้เป็นแบบนั้น จะมีความสุข มีความสมความปรารถนาสร้างบุญกุศลมามันก็มีความสุข มีความว่าแห้วในหัวใจ หัวใจนี้มีความว่าแห้วโดยธรรมชาติของมัน จะในสโมสรสนนิบาตขนาดไหนมันก็ทุกดวงใจว่าแห้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้ในธรรม

“ทุกดวงใจว่าแห้ว ทุกดวงใจมีแต่ความทุกข์อยู่ในหัวใจ”

สภาวะโลกเป็นแบบนั้น เราถึงต้องพยายามประพฤติปฏิบัติไง เราถึงต้องแสวงหาทางออก ไม่มีทางอื่นเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วจะรู้สัตว์บนสัตว์ อยากจะให้สัตว์โลก...มีความเมตตาสงสารสัตว์โลกมาก อยากให้สัตว์โลกนี้พ้นจากความทุกข์ออกไปให้พ้นจากทุกข์ได้ เพราะทุกข์ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มีอยู่แล้ว แล้วพ้นออกไปจากนี้ แล้วจะให้รู้สัตว์บนสัตว์ อยากจะให้กันไปทั้งหมด อยากให้สัตว์รู้ สัตว์เข้าใจ แต่มันก็เป็นไปไม่ได้

ถ้าจะเป็นเรื่องแบบว่าจะให้คนอื่นทำให้ มันต้องทำเอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่าสอนใครได้ พอรู้ธรรมขึ้นมานี้จะสอนใครได้ มันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก เป็นเรื่องความลึกซึ้งซับซ้อนของใจ

แล้วเราประพฤติปฏิบัติกันนะ เดี๋ยวนี้ประพฤติปฏิบัติก็มีความเข้าใจไป พอเข้าไปรู้เห็นสิ่งใดๆ ต่างๆ ก็ว่าเห็นเป็นธรรม เห็นธรรม นั่นนะ มันจะเห็นธรรมได้อย่างไรในเมื่อมันขำ ความขำเป็นเรื่องของกิเลสขำสิ่งต่างๆ เข้ามาตามความคิดของเรา แล้วความคิดนั้นก็คิดใคร่ครวญไปเป็นเรื่องของโลกิยะ แล้วเห็นนิมิต เห็นความเห็นแล้วก็ปล่อยวาง มีความรู้ พอไปรู้นิมิตมีความเห็นว่า มีความพอใจ มีความแปลกประหลาด สิ่งแปลกประหลาด อภิญญาการที่ว่าการระลึกชาติได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ก่อนที่จะตรัสรู้ก็มีอยู่แล้ว เจ้าลัทธิต่างๆ เขาก็มีระลึกชาติได้ ระลึกได้มากได้น้อยแล้วแต่มันก็มีมาอยู่แล้ว

การระลึกชาติได้ การเห็นนรกสวรรค์ การเห็นภพชาติต่างๆ นั้นมันไม่ใช่เป็นสิ่งที่ชำระกิเลส สิ่งนี้มันเป็นกิเลสต่างหาก มันมีอยู่ในหัวใจของเรา เราถึงรู้คันใจ เพราะมันมีอยู่ในหัวใจ แล้วหัวใจนี้เวลาจิตสงบเข้าไปมันถึงรู้คันสิ่งนั้นขึ้นมาพบสิ่งนั้น แล้วมันก็ไม่ใช่อริยสัจ สิ่งที่มีความจะพ้นจากกิเลสได้มันเป็นเรื่องของอริยสัจ เรื่องของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคอริยสัจจึงสำคัญที่สุดคือมรรคา มรรคาเครื่องดำเนินจะออกจากกิเลส เป็นสิ่งที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ เป็นผู้วางไว้ แล้วเวลาเราทำขึ้นมามันเป็นความรู้ของกิเลสออกไปหาภินก่อน ความรู้ของกิเลสพาใช้ มันก็เป็นเรื่องของกิเลสออกไป

เวลาเราคิด เราก็คิดว่าเรามีปัญญา เรามีปัญญาเราจะออกจากกิเลส เราใช้ความคิดของเรา แล้วเราจะพ้นจากกิเลส ความคิดของเรามันก็หลอกเราตลอดไป หลอกเรานะ หลอกความเห็นของ

เรา หลอกสิ่งต่างๆ มีความปรารถนา มีความอยากได้ อยากจะเป็นไป มีความคิดต้องการ แล้วพอทำ
ขึ้นไปแล้วกิเลสมันหลอก กิเลสมันถึงร้ายกาจมาก

เราต้องเห็นโทษของกิเลส กิเลสอยู่ในหัวใจของเรา อยู่ในหัวใจของสัตว์โลกที่เกิด พาเกิด
พาตาย นี่พญามารควบคุมสัตว์โลกไว้ทั้งหมดเลย แล้วพญามารนี้อยู่ในหัวใจของเรา พญามารของ
คนอื่น พญามารของสัตว์อื่น สัตว์ตัวอื่นนั้นเป็นเรื่องของสัตว์โลก อันนั้นวางไว้ เรื่องของใครเรื่อง
ของเขา มันไม่สามารถชำระ ไม่สามารถแก้ไขกันได้

เราสามารถแก้ไขตัวเราเองได้ถ้าเรามีความเชื่อ เรามีศรัทธา ถ้ามีศรัทธาขึ้นมา ศรัทธาความ
เชื่อทำให้เราออกประพฤติปฏิบัติ ศรัทธาความเชื่อออกมาให้เรามีความเป็นไป ถ้ามีเหตุแล้วมันจะมี
ผล ถ้าหาเหตุไม่ได้เลย ผลจะมาจากไหน ต้องมีเหตุก่อน เหตุในการ...ศรัทธาความเชื่อ เชื่อในทาน
ในศีล ในภavana ทานเราก็กินแล้ว ทำเพื่อให้ใจนี้อ่อน อ่อนไม่แข็งกระด้าง ถ้าเราไม่มีทานขึ้นมา จิต
นี้แข็งกระด้าง มีความเห็นแก่ตัว เวลาทำก็อยากให้เกิดว่า เวลาประพฤติปฏิบัติก็ต้องให้เป็นไป ให้
เป็นไป

นี่ไม่มีทาน ไม่มีการเปิดให้หัวใจผ่อนคลาย ไม่มีความคิดออกไป ให้มันหมุนเวียนออก นี่
มันจะอัดอั้นไว้ความเห็นของเรา คิดแต่ว่าทำแล้วจะต้องได้ผลประโยชน์ จะประพฤติปฏิบัติแล้ว
จะต้องสมความปรารถนา จะต้องเป็นไปแบบนั้น เหนียงภavanaกัน เราก็นั่งภavanaจะให้ เป็นไป แต่
ไม่ได้เข้าใจเลยว่าทฤษฎีความเห็นของเรามันแข็งกระด้าง สิ่งที่แข็งกระด้าง เห็นไหม อินทรีย์ไม่แก
กล้า ผู้ที่มีอินทรีย์แก่กล้า “อินทรีย์สังวร” สิ่งที่สังวรระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี่อินทรีย์สำรวม
ระวัง เรามีสิ่งนี้มันอ่อน ควรแก่การงาน ถ้าอินทรีย์ไม่แก่กล้า นี่ทานเพราะเหตุนี้

ทานเพื่อให้ ๑. เป็นบุญกุศลของเรา เวลาเราทำบุญแล้ว ใครทำบุญขนาดไหน บุญต้องได้
เป็นของเราอยู่แล้ว “ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว” แต่ความเห็นของเรา ความคิดของเรามัน
เปลี่ยนแปลงความเห็นของเราด้วย ทานมีผลถึงกับการประพฤติปฏิบัติ นี่สละออกไปจากข้างนอก
แล้วสละออกในหัวใจ สละความคิดความเห็นของใจที่มันเกาะเกี่ยวอยู่กับในหัวใจ สละออกให้ได้

สละออกไม่ได้เราก็ต้องบังคับ การบังคับด้วยความกำหนดคำบริกรรม สิ่งที่กำหนดคำ
บริกรรม พุทธโจะเกิดจากตรงนี้ พุทธโจะนี้เราว่าเราก็กำหนดพุทธโจะแล้ว แล้วความรู้ในพุทธโจะมันจะ
เกิดจากตรงไหน อันนี้เป็นพุทธโจะชัดๆ เลย เรากำหนดคำภาวนาว่า “พุทธโจะ พุทธโจะ พุทธโจะ” มันต้อง

เป็นคำว่าพุทธโธโดยแล้ว แล้วไม่ใช่ความรู้ในพุทธโธหรือ? ไม่ใช่ ความรู้อันนี้เป็นความรู้เรื่องของ วัฏฏะ สิ่งที่เป็นเรื่องของวัฏฏะ ความเห็นของวัฏฏะ ความเห็นของขันธ สิ่งที่ขันธเพราะเราเกิดมา ในวัฏฏะแล้วเราเข้ากันถึงแค่วัฏฏะ

สิ่งที่เป็นวัฏฏะคือเป็นเรื่องของโลก รูปโลก-อรูปโลก กามภพ-รูปภพ-อรูปภพ ในวัฏฏะมัน มีสภาวะแบบนี้อยู่ สิ่งนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม แต่กำหนดคำบริกรรมนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม อันนั้นเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นธรรมแท้ ธรรมแท้ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ เกิดเกิดจากตรงนี้ไง ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วพุทธะจะไม่เกิด

มันจะเป็นเรื่องของการจินตนาการไปตลอด ทุกคนจินตนาการคาดหมายไป ในลัทธิต่างๆ ก็จินตนาการทำว่าเป็นผู้ที่พ้นจากกิเลส พ้นจากการเอากิเลสนี้ผูกไว้ในหัวใจ แล้วกำหนดความว่าง เว้งว่างไว้ขนาดนั้น ความว่างใจ “ความว่าง” จิตนี้เป็นสมาธิ เข้าสมาบัติ อุทกดาบสเข้าสมาบัติได้ สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ ทำไมจะไม่เป็นความว่าง...เป็นความว่างมาก แล้วควบคุมกิเลสไว้ได้ไหม แล้วเขาก็ปฏิญาณตนว่าเขาเป็นพระพุทธเจ้า เขาปฏิญาณตนว่าเขาเป็นพระอรหันต์ เขาสิ้นจากกิเลส แต่ว่ากิเลสในหัวใจของเขา เห็นไหม วัฏฏะ ผลมันเป็นแบบนี้

พุทธโธของเราก็เป็นเหมือนกัน ถ้ากำหนดคำว่าพุทธโธของเรา มันเป็นผลของคำระลึก คือ สัญญา สังขารปรุงแต่งขึ้นมาคิดในหัวใจ มันเป็นพุทธโธในวัฏฏะ มันไม่ใช่ความรู้ในพุทธโธ ถ้า ความรู้ในพุทธโธมันคำบริกรรม บริกรรม บริกรรมบ่อยครั้งเข้าจนกว่ามันจะสงบเข้ามา สงบเข้ามา สิ่งที่สงบเข้ามามันก็แค่เป็นความเว้งว่าง สงบเข้ามาเป็นสมาบัติไหม เป็นฌานสมาบัติไหม?...เป็น

ถ้าเป็นฌานสมาบัติ เวลามันสงบขึ้นมา ความรู้อันนั้นเป็นประโยชน์อะไร มันต้องปล่อยวาง สิ่งต่างๆ เข้ามาแล้วมีความรู้อีกอันหนึ่งต่างหาก ความรู้อีกอัน “ความรู้ในพุทธโธ” นี่มันจะชำระ กิเลส มันจะแยกแยะ มันจะเข้าไปทำลายกิเลส ถ้ามันทำลายกิเลส พุทธโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันตื่น จากอะไร มันเบิกบานในอะไร? เบิกบานในความสุข มีความสุขเพราะมันปล่อยวาง ปล่อยวาง อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่มันมีความรู้สึก มันเกาะเกี่ยวอยู่ที่นี่ มันจะปล่อยวางสิ่งนี้ ถ้ามันปล่อยวาง สิ่งนี้ นี่ผู้เบิกบาน เป็นผู้ตื่น ตื่นในการค้นคว้าหากิเลส ถ้าพุทธโธทำจิตให้สงบขึ้นมา มันจะค้นคว้าหา กิเลส

ถ้าพุทโธไม่สงบเข้ามา มันก็ยังตื่นอยู่ในโลก หมุนอยู่ในโลก วนเวียนอยู่ในโลก “ในโลก” คือความคิดของเรา ถ้าเป็นความคิดของเรานี้ มันเป็นผลของวิญญูะ สิ่งที่ว่าป็นวิญญูะนี้เป็นขันธ สิ่งที่เป็นขันธ เห็นไหม อาการของใจ ความคิดขนาดไหนก็เป็นอาการของใจ มันจะปล่อยวางเข้ามา ขนาดไหน มันก็เป็นปล่อยวางเข้ามา ปล่อยอาการของใจเข้ามาเป็นตัวใจ

ถ้าปล่อยวางเข้ามาเป็นตัวใจ จากคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธ จนนึกกำหนดพุทโธก็ไม่ได้ มันเป็นพุทโธ มันเป็นเนื้อแท้ของใจ ใจนี้เป็นพุทโธโดยธรรมชาติของมันขึ้นมา สิ่งนั้นนั่นนะ พุทโธนั้น ความรู้อันนั้นนะ เริ่มต้นเป็นสัมมาสมาธิ สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิ “มรรคอรียสัจจ” อริยสัจเกิดตรงนี้ไง นี่ไง ที่ว่าอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคจะเกิดตรงนี้ มรรคจะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่เราค้นคว้าขึ้นมา เราสร้างสะสมของเราขึ้นมา มรรคเกิดขึ้นมาจากเรา เราก็มียุทธมาวุธ มีอาวุธชำระกิเลส

ถ้ามรรคไม่เกิดขึ้นมาจากเรา เราแสวงหาสิ่งต่างๆ ขึ้นมา แสวงหาเพื่อความสงบของใจ เพื่อให้เป็นความรู้ในพุทโธ ถ้ามีความรู้ในพุทโธจะไม่หลงไหลไปในความเห็น ในเรื่องของนิมิตต่างๆ ความเห็นนิมิตใจ เวลาปฏิบัติธรรม ปฏิบัติกันว่าธรรมเกิด สิ่งที่ธรรมเกิด ถูกต้อง ธรรมเกิด เวลาจิตสงบขึ้นมาหรือเวลาที่มีความเห็นขึ้นมา ความคิดนี้เป็นสภาวะธรรม สิ่งที่เกิดเป็นสภาวะธรรมเกิดได้

แม้แต่พระเทวทัตคิดทำลายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะปกครองสงฆ์ นั่นก็ธรรม เป็นอกุศลธรรม ธรรมนี้เป็นธรรมอกุศล จะว่าสภาวะธรรมเกิดแล้วธรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์กับเราทั้งหมดหรือ สภาวะธรรมเกิด ธรรมนั้นเป็นฝ่ายดำก็ได้ ธรรมนั้นเป็นฝ่ายขาวก็ได้ เวลาเป็นสมาธิ ขึ้นมามีสัมมาสมาธิ-มิจฉาสมาธิ “มิจฉาสมาธิ” ความเป็นสมาธิขึ้นมาแล้วจิตที่ส่งออกไปทำลายสิ่งต่างๆ ที่เขาใช้เรื่องของไสยศาสตร์นั้น

นั่นนะ สัมมาสมาธิถึงจะเวียนเข้ามาภายใน สัมมาสมาธิถึงจะย้อนกลับเข้ามา ถึงจำเป็นต้องมีสติไง ถ้าเรามีสติ มีสมาธิ มีปัญญา สิ่งที่มีสติขึ้นมาทำให้ใจนี้เป็นปกติ ใจนี้ไม่คิดเบียดเบียนคนอื่น เวลาจิตสงบเข้ามา มันก็จะเป็นสติทำให้จิตนี้สงบมีความร่มเย็นเป็นสุข สติที่มีความสงบเข้ามา มันจะทำให้เกิดมีปัญญา ปัญญารู้แจ้งอันนี้ นี่ปัญญาในพุทโธ สิ่งที่เกิดในพุทโธจิตมันสงบเข้ามา แล้ว

มันเกิดขึ้นมาจากไหน? มันเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา หัวใจที่เราร้อนอยู่นี้สงบได้ หัวใจที่เราร้อน หัวใจที่พาเกิดพาดาย สามารถพ้นจากกิเลสได้ กิเลสอยู่ที่ใจแล้วพาใจขับเคลื่อนไปในวัฏฏะต่างๆ

ในทางเรื่องของโลกมีความทุกข์ร้อนมาก มีความทุกข์ร้อนในเรื่องโลกในการเกิด ในความทุกข์ที่เกิดขึ้นมา ชาติความเกิดนี้เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง อย่างอื่นนั้นเป็นทุกข์จรมาทิ้งหมดเลย สิ่งที่เราประสบในโลกนี้มันเป็นสิ่งที่จรมมา มันมีขึ้นมา มันมีของมันแล้วเราถึงมีสภาวะรับรู้แล้วมันถึงจะเป็นไป ถ้าไม่มีสภาวะรับรู้ ไม่มีสิ่งใครรับรู้ โลกก็มีอยู่โดยเก้อๆ เจีนๆ สิ่งนี้มีอยู่ เห็นไหม สงคราม เขาเกิดอยู่ต่างประเทศ เขาเกิดสงครามไป แล้วเรารับรู้ในสิ่งใดๆ เรารับรู้ข่าวสาร แล้วเรารู้ต่างๆ รู้ไปแค่นั้นเอง รู้ขึ้นมาก็ใจฟูใจฟองไป แต่คนที่อยู่ในสภาวะนั้นเขาต้องมีความทุกข์แบบนั้น

นี่คือเกิดในประเทศอันสงครว เราเกิดในแดนพระพุทธศาสนา เราเกิดในวงของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วเราได้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่กำลังใจเราต้องมี เราต้องมีอำนาจาสนา มีอำนาจาสนาขึ้นมา ทำให้ใจดวงนี้พ้นออกไปจากกิเลสได้ ไม่ใช่ว่าจะพ้นออกไปจากกิเลสที่มันพ้นออกไปจากทุกข์เลย

ทุกข์นี้จะไม่มีในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ตรัสรู้ธรรม ธรรมเหนือโลกเหนืออย่างนี้ ทุกข์จะเข้าไปเบียดเบียน เข้าไปชำระ เข้าไปกระทบกระเทือนสิ่งนั้นไม่ได้เลย ใจดวงนั้นเป็นธรรมทั้งหมด นั่นนะ เป็นสิ่งที่ว่าใจดวงนี้เป็นธรรมได้ ใจดวงนี้เป็นกิเลสได้ ถ้าอยู่กับกิเลสมันก็เป็นกิเลสทั้งหมด ถ้ามันพลิกออกไปเป็นธรรมขึ้นมา ถ้าพลิกออกไปเป็นธรรมมันจะเป็นธรรมทันที เป็นธรรมทันทีเลย

แต่เราประพฤติปฏิบัตินี้มันก็อาศัยสิ่งนี้เป็น สพุเพ ฐมา อนตฺตา ไว้ก่อน สัพเพ สภาวธรรมทั้งหลายนี้เป็นอนตฺตา มันยังไม่เป็นอกุปปธรรม ถ้ามันเป็นอกุปปธรรม สิ่งที่เป็นธรรมในหัวใจมัน เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด อกุปปะเกิดจากใจ

ใจทุกข์ร้อน ใจทุกข์ร้อน เวลามันทุกข์ร้อนมันทุกข์ร้อนตามประสาทอำนาจของกิเลสที่มันจับใส่ไป จะรุนแรงมาก จะมีความเฉาความอาลัยอาวรณ์ในหัวใจ ความทุกข์อย่างละเอียดก็มี ความทุกข์อย่างหยาบก็มี ความทุกข์เวลามันโกรธ เวลามันเบียดเบียนเราขึ้นมา ความทุกข์แบบคนทุกข์ คนจนขึ้นมามันก็เป็นความทุกข์เป็นคนละส่วน คนละส่วนกัน ส่วนนี้ส่วนที่เป็นความทุกข์แต่ละบุคคลนี้ มันเป็นอำนาจาสนา

สิ่งที่เป็นอำนาจาสนานี้เป็นการสะสมมา แล้วสะสมมานั้นเป็นเครื่องอยู่ เป็นจรตนิสัย เป็นความเห็นเรื่องของโลก แต่เรื่องหัวใจ เห็นใหม่ ในครั้งพุทธกาล จะเศรษฐกิจภูมิพิขนาคนไหนมา ประพฤติปฏิบัติก็มี กษัตริย์เป็นผู้บรรลุลุทธิก็มี ยาจกเชษฐาธิบรรลุลุทธิก็มี แม้แต่เริ่มบวชเข้ามานี้ก็เสมอกันแล้ว อยู่ในธรรมวินัย บวชมาเข้ามาจากคฤหัสถ์มาเป็นพระ นี่เสมอกันด้วยธรรมวินัย

จะมาจากในนิมิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นกสีต่างๆ บินมาถึงแล้วมาตกที่ขาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ จะกลายเป็นนกสีขาวทั้งหมดเลย นกสีขาวคือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเสมอกันใจ บิณฑบาต มีปัจจัยเครื่องอยู่อาศัยเพื่อดำรงชีวิตมา เพื่อจะพลิกใจดวงนี้ ใจที่มันแสนทุกข์แสนยาก พลิกขึ้นมาให้มันเป็นสัมมาสมาธิ สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิแล้วให้มันเกิดความรู้ในพุทธโธ ถ้าเกิดความรู้ในพุทธโธนี้จะเกิดปัญญาฟาดฟันกับกิเลส

ถ้าไม่เกิดความรู้ในพุทธโธ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่เป็นความคิดความเห็น เป็นปัญญาอบรมสมาธิ เวลาคิดขึ้นมา เวลาสติมันตามรู้ทัน รู้ความคิดของเราไป เวลาเราคิดอะไรขึ้นมา ก็แล้วแต่ สติมันตามออกไป ตามออกไป นั่นนะ มันเป็นปัญญา แต่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ไม่ใช่ปัญญาในขั้นของพุทธโธ

ถ้าปัญญาขั้นของพุทธโธ จิตมันสงบขึ้นมามาก่อนแล้วมันจะเกิดปัญญาอีกส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งใคร่ครวญค้นคว้าหากาย เวทนา จิต ธรรม ถ้ามันมีอำนาจาสนาเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีอำนาจาสนาต้องรำพึงรำพันขึ้นมาให้เห็นสภาวะธรรม สภาวะธรรมที่เกิดขึ้น สภาวะธรรมที่เห็นแล้วมันจะสะท้อนหัวใจ ไม่ใช่สภาวะธรรมที่ว่ากิเลสมันขยำเรื่องของภพชาติ เรื่องของโลกแล้วว่าเป็นสภาวะธรรม เราเห็นว่าสิ่งที่เราเกิดกระทบแล้วเป็นสภาวะธรรม สภาวะธรรม สภาวะแบบนั้นมันเป็นสภาวะของโลก มันปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามาต่างหากแล้วมันไปเห็นตามความเป็นจริง เห็นกายขึ้นมา มันจะเป็นกายเดียว เห็นสภาวะของอวัยวะต่างๆ นั่นก็เห็นสภาวะ นั่นนะ เห็นสภาวะแบบนี้มีอำนาจาสนา กิเลสต้องจับอย่างนี้ จับตรงนี้แล้วแยกแยะออกไป

ถ้าพิจารณาจิต พุทธโธปัญญาจะเกิดขึ้นมา พิจารณาอารมณ์ความรู้สึก เวลารู้สึกมันเกิดขึ้นมา มันความทุกข์เราร้อนขนาดไหน มันควบพุ่งออกไปข้างนอก มันเราร้อนแล้วมันออกไปยึดสิ่งต่างๆ แล้วก็หมุนเวียนกันออกไป จาก ๑ เป็น ๒ ทบ ๒ ทบ ๓ ขึ้นไป เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป คิดส่งออกไป จินตนาการออกไป สืบเนื่องออกไป มันสืบเนื่องต่อกันออกไปเป็นชั้นเป็นตอน เป็นออกไปแล้ว

เราก็ไม่เข้าใจ สติไม่ทันมันก็หมุนออกไป เอาแต่ความเร่าร้อนมาสู่ใจ ถ้าสติทันมันจะดึงสิ่งนี้ให้หยุดได้ ถ้าสิ่งนี้ นี่ความรู้ในพุทธโศเกิดอย่างนี้ สติสัมปชัญญะเกิดขึ้นมา ความรู้ในพุทธโศเกิดจะเกิดตรงนี้ เกิดเพราะมันปล่อยวางโลก มันปล่อยวางสิ่งที่เป็นธาตุเป็นขั้น สิ่งที่เป็นธาตุเป็นขั้นมันก็เป็นนิสสรธรรมขึ้นมา สิ่งที่เราเป็นอิสระขึ้นมามันจะ ปล่อยวางสิ่งต่างๆ

แต่ถ้าความไม่เข้าใจของเรา เห็นสภาวะความปล่อยวางเข้าใจว่าเป็นธรรมใจ เข้าใจว่าเป็นธรรม แล้วสิ่งที่ว่าเราได้ธรรมแล้ว เรารู้ธรรมแล้ว รู้ธรรมแล้ว สิ่งนี้สพเพ ธมฺมา อนตฺตา เจริญขึ้นมาแล้วก็เสื่อมไป เราได้สัมมาสมาธิมา เราได้การปล่อยวางของใจมา ใจปล่อยวางความยึดติดต่างๆ ยึดติดเรื่องของธาตุขั้น

สิ่งที่เป็นธาตุขั้น สัญญาความจำได้หมายรู้มันมีตลอดเวลา มันจะปรุงขึ้นมา มันจะแยกขึ้นมาให้เราได้คิดขึ้นมา ถ้าเรื่องปัจจุบันไม่มี เรื่องอดีตเรื่องอนาคตมันก็แยกขึ้นมาได้ สัญญาแยกขึ้นมาถึงขารก็ปรุงแต่งขึ้นไป สิ่งที่ปรุงแต่งมันหมุนออกไป หมุนออกไปก็เป็นอาการของใจ สิ่งที่เป็นอาการของใจ เป็นสภาวะรับรู้ของต่างๆ แล้วมันปล่อยวางสิ่งนี้เข้ามาเฉยๆ

มันปล่อยวางเข้ามาเพราะสติสัมปชัญญะเข้าไปตามรับรู้อยู่ สติตามทันอยู่ ทันอาการที่ว่าเป็นสภาวะธรรม มันปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา จนเกิดนิมิตก็ได้ เกิดสิ่งต่างๆ ก็ได้ เกิดอะไรขึ้นมาก็ได้ อันนั้นเป็นสภาวะธรรม แต่สภาวะธรรมอันนี้เป็นสภาวะธรรมในสพเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะธรรมที่เป็นอนิจจัง เป็นกุปปธรรม สิ่งที่เป็นกุปปธรรม เห็นไหม มันเป็นที่พึ่งอาศัยไหม เราไม่ต้องการสิ่งนี้ เราต้องการอกุปปธรรม

อกุปปธรรมคือธรรมที่คงที่คงตัว สิ่งที่ยึดที่คงตัวต้องมีการคายออก สิ่งที่ยึดที่คงตัว เราปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาก็แล้วแต่ มันมีสิ่งใดหลุดออกไปจากใจ เราได้คายอะไรออกไป ออกไปสังโยชน์มันขาดออกไปจากใจไหม? มันไม่มีสิ่งใดขาดออกไป ถึงว่าเป็นสภาวะธรรมขึ้นมาก็ถูกต้องว่าเป็นสภาวะธรรม แต่สภาวะธรรมในขั้นของปัญญาอบรมสมาธิ ในขั้นของเรื่องของโลก เรื่องของวิญญะ เรื่องของวิญญะ สถานะของวิญญะนี้จับสิ่งนี้แล้วก็พลิกแพลงไป เป็นสภาวะธรรมอันหนึ่ง สภาวะธรรมสิ่งนี้เป็นสภาวะธรรมที่ใครก็รับรู้ได้ สภาวะธรรมที่มีอยู่ใจ มันมีอยู่ในหัวใจของเราโดยสภาวะธรรม มันไม่เป็นโลกุตตระ

สิ่งที่เป็นโลกุตตรธรรม ธรรมเหนือโลก ธรรมที่พ้นออกไปจากโลก ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ทั้งจากอาฬารดาบส อุทกดาบสออกมา ทั้งมาหมดเลยแล้วมาทำสัมมาสมาธิขึ้นมา บุปเพนิวาसानุสสติญาณ ระลึกอดีตชาติได้มากมายมหาศาลก็ไม่เอา สิ่งนี้สืบทอดสืบทอด สืบต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ภพชาติไม่มีที่สิ้นสุด

ถึงว่าจิตนี้มาจากไหน จิตนี้ไม่มีต้นไม่มีปลาย เกิดตาย เกิดตายมาแล้วแต่บุญวาสนา หมุนเวียนไป หมุนเวียนมาจนปัจจุบันนี้ มันมีอำนาจวาสนาเพราะพบพระพุทธศาสนา พบการประพฤติปฏิบัติ พบสิ่งที่จะค้นคว้าไป พบวิชาการ พบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่จะเข้าไปแยกแยะ เข้าไปใคร่ครวญว่าสิ่งที่มันเกิดดับ เกิดดับอยู่ที่นี่ เกิดดับในภพชาติในส่วนหนึ่ง เกิดดับในความรู้ลึกของเราในหัวใจนี้ส่วนหนึ่ง แล้วสิ่งนี้มันเกิดดับ เกิดดับมาไม่มีใครเคยไปใคร่ครวญมันเลย

ปัจจุบันนี้มีความพร้อมอยู่แล้วที่จะใคร่ครวญสิ่งนี้ ใคร่ครวญสิ่งที่เกิดดับที่เป็นภพเป็นชาติขึ้นมา สิ่งนี้ใคร่ครวญขึ้นมา มีสิ่งที่ว่ามีหัวใจยับยั้งแล้วสิ่งนี้เป็นอาวุธเข้ามา มันเป็นเรื่องอาวุธ กล้องจุลทรรศน์ส่องแต่เชื้อโรคเท่านั้น สัมมาสมาธิ ตาของธรรมนี้ส่องเรื่องของกิเลสทั้งนั้น สิ่งที่จะเกิดขึ้นมานี้ต้องมีธรรมอาวุธ คือสติสัมปชัญญะย้อนกลับเข้าไปจับต้อง จับเรื่องของใจให้ได้ ตั้งขึ้นมา สงบบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า เวลาทำความสงบของใจเข้ามา มันจะสงบเข้ามา สงบเข้ามา

เวลาสงบขึ้นมาส่วนหนึ่ง เราก็ได้ความสุขส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งเท่านั้น มีความสุขส่วนหนึ่ง มันมีความสุข มีความพอใจ เพราะมันปล่อยสภาวะต่างๆ ปล่อยเข้ามาแล้วมันก็ว่าง มีความเว้งว่าง ขนาดไหน นั่นนะ แล้วออกมาเราก็ทำคาบิกรรมเข้าไปอีก ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่าจิตมันจะตั้งมั่น ถ้าจิตไม่ตั้งมั่น มันเกิดขึ้นมาเหมือนเด็ก เด็กไม่แข็งแรงทำอะไรไม่ได้หรอก เด็กไม่แข็งแรงมันก็ได้เล่นต่อไป แต่เด็กมันก็ยังเป็นเด็ก

จิตก็เหมือนกัน มันได้ปล่อยวางขึ้นมาแล้ว มันก็เหมือนกับเป็นสภาวะจิตอันหนึ่ง มันก็เหมือนกับเด็ก แต่ถ้ามันปล่อยวางบ่อยครั้งเข้าจนมันตั้งมั่น จิตนี้ตั้งมั่น พอจิตนี้ตั้งมั่นควรแก่การทำงาน เราต้องพาออกทำงาน พาออกให้มันใช้ปัญญา ถ้าขั้นของปัญญานี้มันจะเป็นเรื่องของความเว้งว่าง เป็นความกว้างขวาง เป็นการที่ว่ามีขอบเขต สิ่งที่เป็นปัญญา ถ้าเป็นปัญญาในการใคร่ครวญ

กิเลสในพิจารณาจิตไม่มีขอบเขตเลย มันจะจับสภาวะจิต พยายามสังเกตความเกิดขึ้นของใจ สิ่งที่เกิดขึ้นของใจ ความรับรู้ใครเป็นคนรับรู้ก่อน ถ้าจับสิ่งนี้ได้มันจะเห็นสภาวะของใจ

นี่เห็นแต่ความคิดเดิม ความคิดเดิมที่ว่าสภาวะธรรมที่มันเกิดดับ เกิดดับ เราเห็นสภาวะแล้ว มันปล่อยวางเข้ามา อันนั้นมันปล่อยวางเข้ามาโดยสิ่งที่มีอยู่ สิ่งนี้มีอยู่ เชื้อโรคมีอยู่ มันก็มีโรคในร่างกายอยู่แล้ว พอเชื้อโรคตายไปร่างกายก็หายเป็นปกติ แต่ร่างกายหายเป็นปกติเดี๋ยวเราก็ต้องมีวันเสื่อมสภาพไป เรื่องของอวัยวะต่างๆ มันก็ต้องแปรสภาพไปใช้ใหม่

นี่มันก็เป็นโรคอันหนึ่งเหมือนกัน โรคแก่ โรคเจ็บ โรคตาย มันเป็นความโรคอันหนึ่ง เราต้องใคร่ครวญสิ่งนี้ว่า สิ่งนี้มันเป็นอะไรอยู่ มันเป็นที่พึ่งพาอาศัยได้ไหม? มันเป็นที่พึ่งพาอาศัยไม่ได้ จิตนี้เกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งใด จิตนี้อาศัยอะไรอยู่ มันรับรู้แล้วอาศัยสิ่งนี้ออกไปหาเหยื่อ ออกไปหากิน ออกไปหารับรู้สิ่งต่างๆ นี่ย้อนตรงนี้ก็กลับเข้ามา ย้อนจับดูใจแล้วพิจารณาที่ว่าใจมันเกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งใด

โทมนัส...ความทุกข์ใจ

โสมนัส...ความสุขใจ

โทมนัส-โสมนัสนี่เป็นความทุกข์-สุขของใจ

ความทุกข์-ความสุขของใจกับความทุกข์-ความสุขของกาย กายนี้มันมีสิ่งอยู่ต่างๆ หิว กระหายขึ้นมาก็ต้องการสิ่งนี้บำเรอมัน มันก็มีความผ่อนคลาย ความสุขของกายได้แก่นี้ ได้แก่ ปรนเปรอมัน มีความผ่อนคลายมัน มันก็พ้นจากความทุกข์ไปเป็นครึ่งเป็นคราว โรคหิวเราแก้ไขตลอดไป แต่เรื่องโรคของใจ โรคของกายเวลาตายแล้วสลัดกายทิ้งไว้ที่นี้แล้วมันไม่จบ มันต้องไปเกิดไปตายอีก แต่ในเมื่อสภาวะธรรมยังไม่ถึง ยังไม่เห็นสภาวะแบบนี้ มันก็เป็นสิ่งที่ความลึกลับสงสัยจะสงสัยสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย

การประพฤติกปฏิบัติเราก็สงสัย พอสงสัยขึ้นมาติดข้องสิ่งใด?

“สังโยชน์” ความลึกลับสงสัยเป็นสังโยชน์ตัวหนึ่ง มันมีอยู่ในหัวใจของเราโดยสภาวะธรรมชาติของมัน มันมีอย่างนี้อยู่แล้ว แล้วมันก็เกาะเกี่ยวอยู่กับใจ เกาะเกี่ยวพันกับจิตนี้เป็นอันเดียวกัน

มันผูกเป็นอันเดียวกัน มันร้อยรัดเป็นอันเดียวกัน มันถึงมีอำนาจเหนือเราไง เวลามันคิดขึ้นมา เวลา มันต้องการของสิ่งต่างๆ ขึ้นมา ต้องการตามความเห็นของมัน มันจะไปตามอำนาจอย่างนั้นแล้วก็ จุดความคิดของเราไป เราก็คิดว่า “จะเป็นไปอย่างนั้นจริงไหมหนอ มันจะเป็นไปได้ไหมหนอ”

ความคิดของเราก็คิดลึกลงไป ความลึกลงของเรา เราก็อำไม่จริงไม่จัง

ถ้าเรามีความจริงจัง เราเชื่อมั่นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราทำจริงจังของ เรา สิ่งใดจะเกิดขึ้นมานั้นเป็นสภาวะ จะหลงให้มันหลงไปก่อน จะความผิดพลาดให้ผิดพลาดไป ก่อน สภาวะธรรมทางโลกเกิด ให้มันเกิดสภาวะธรรมทางโลกแล้วปล่อยวางไว้ ปล่อยวางไว้ มันจะ เป็นสิ่งที่ถ้าองไว้เป็นวัตถุ จะองไว้มหาศาลเลย เราจะผิดพลาดมาก่อน

การประพฤติปฏิบัติขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ยาก กับขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นขั้นตอนที่ยาก ยากเพราะอะไร ยากเพราะขั้นตอนนี้ไม่เคยทำ แต่ขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่ว่าเป็นอีก อิริยาบถหนึ่งที่จะไปเห็นอีกสภาวะหนึ่ง แต่ถ้าผ่านอันนี้เข้าไปแล้วกิเลสอย่างหยาบจะขาดออกไป จากใจ กิเลสอย่างละเอียด

ขั้นอย่างหยาบขาด ขั้นอย่างละเอียดขาด ขั้นอย่างกลางขาด ขาดเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ด้วยปัญญาฟาดฟันไป ด้วยปัญญา ด้วยมรรคอริยสัจจัง

มรรคจะเกิดขึ้นมาด้วยสิ่งที่เราสร้างสม จะเกิดในบุคคลคนนั้น ใจจะเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาได้ จากเด็กขึ้นมาได้ สัมมาสมาธิเกิดขึ้นมา จนเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา จนก้าวเดินเป็น ถ้าก้าวเดินเป็นปัญญาจับ ต้องสิ่งนี้ จับต้องสิ่งต่างๆ อาการของขั้นแล้วแยกแยะออกไป แยกแยะได้ ความคิดนี้เหมือนกับ วัตถุส่วนหนึ่ง เห็นไหม หลานของพระสารีบุตรไปต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าไม่ พอใจสิ่งต่างๆ เลย ไม่พอใจคือไม่พอใจที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาพระสารีบุตรมาบวช ใจ ไม่พอใจสิ่งต่างๆ ไม่พอใจหมด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์สิ่งที่เธอไม่พอใจเขาด้วย เพราะสิ่งที่ไม่ พอใจนั้นก็ป็นอารมณ์ส่วนหนึ่ง เป็นวัตถุอันหนึ่ง”

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมีความละเอียดรอบคอบขนาดนี้ ความคิดก็เป็นวัตถุ ความคิดก็จับต้องได้ สิ่งที่ต้องได้มันสามารถแยกแยะได้ มันสามารถใคร่ครวญว่าความคิดนี้มันเกิดมาจากไหน มันเป็นวัตถุ มันเป็นความเกิดดับ เกิดดับในภพชาติส่วนหนึ่ง เกิดดับในอารมณ์ความรู้สึกส่วนหนึ่ง สิ่งที่เกิดดับในอารมณ์ความรู้สึก นี่ก็เลสมันไว้อย่างนี้

ความเร็วของจิต จิตนี้เร็วมาก เคลื่อนไหวเร็วมากแล้วพุ่งออกไปเป็นอารมณ์ความรู้สึก หมุนออกไปข้างนอก แล้วย้อนกลับเข้ามาด้วยสัมมาสมาธิ ย้อนกลับเข้ามา กลับเข้ามาจับต้องสิ่งนี้แล้วแยกแยะสิ่งนี้ สิ่งที่เกิดดับเกิดดับในหัวใจนี้ นี่สิ่งที่เกิดขึ้นมันทัน นั่นนะ ความรู้ในพุทธโธ สภาวะปัญญามันเกิดอย่างนี้ ถึงรู้ได้กว้างขวางไป ถึงได้ละเอียดอ่อน จับความคิดแล้วแยกแยะ

ผู้ที่จับความคิดได้หมายถึงผู้ที่พิจารณาธาตุขันธ์ ผู้พิจารณาธาตุก็พิจารณากาย เห็นสภาวะกายตามความเป็นจริงแล้วพิจารณา พิจารณากายก็ตั้งกายไว้แล้วดูสภาวะกายให้มันแปรสภาพให้เราดู ดูเพื่อให้จิตนี้เข้าใจตามสภาวะตามความเป็นจริงของมิติ ถ้าเราตายไป ๘๐ ปี ๕๐ ปีตายไป แล้วร่างกายนี้มันต้องแปรสภาพไป แต่ขณะที่จิตมันเป็นสัมมาสมาธิ มันไม่มีมิติขึ้นมา มันจะเห็นสภาวะเคลื่อนไหวของกายในสภาวะที่เร็วมาก กายจะแปรสภาพให้ดู กลายเป็นดิน กลายเป็นน้ำ กลายเป็นลม กลายเป็นไฟ กลายเป็นสิ่งที่ว่าบุคคล กลายเป็นของเสียหาย สภาวะเกิดขึ้นไป นี่เห็นสภาวะแบบนี้มันจะสลดสังเวช

สิ่งที่โลกนี้เขาคิดกัน สิ่งในโลกนี้ รูปร่าง ร่างกาย เป็นสิ่งที่ว่าทุกคนต้องพยายามสงวนรักษาไว้ เพื่อเป็นของของเรา เพื่อจะให้มีความสุขความสบายของเรา แต่มันเป็นไปไม่ได้เลยที่มันจะอยู่กับเราตลอดไป แต่อันนี้มันเป็นธรรมชาติมันมา มันก็ไม่เห็นสภาวะ ไม่เข้าใจแล้วไม่ปล่อยวาง แต่ถ้าพิจารณากายมันจะเห็นสภาวะแบบนั้นแล้วมันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง

คำว่า “ปล่อยวาง” นี่มันไม่ใช่ความรู้ในพุทธโธ

ถ้า “ความรู้ในพุทธโธ” มันจะปล่อยวางขาด ความเห็นบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า พุทธโธเรื่องของปัญญามันจะพิจารณาใคร่ครวญไป ใคร่ครวญไป เห็นสภาวะอันหนึ่งมันก็เว้งว่างอันหนึ่งมันก็สลดสังเวชหน่อยมันก็ปล่อยวาง ปล่อยกายกับใจแยกออกจากกัน กายกับจิตแยกออกจากกัน แยกออกจากกัน ปล่อยสภาวะคืนสภาวะเดิมไป สภาวะเดิมไปจนกว่าความรู้ของในพุทธโธ ในพุทธะปัญญาในพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สลัดสิ่งนี้ขาดออกไปจากใจ

นี่พิจารณาขาด สังโยชน์จะขาด ขาดเพราะเห็นการคายออกไป สภาวะธรรมอันนี้ถึงเป็นสภาวะตามความเป็นจริงใจ สภาวะธรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสภาวะธรรมที่ว่าเห็นความเกิดดับเฉยๆ สภาวะตามความเป็นจริงอันนี้มันเห็นการคายตัวออกไป สิ่งที่คายตัว เห็นไหม จิตเป็นจิต จันท์เป็นจันท์ จะคายตัวออกจากกัน มีสิ่งที่สังโยชน์หลุดออกไป

การพิจารณาจิตก็เหมือนกัน พิจารณาธาตุ พิจารณาจันท์ อาการของจันท์ อาการของความยึดมั่นถือมั่น อาการสิ่งที่เป็นวัตถุ เป็นสิ่งของ มันเกิดมามันต้องมีความรับรู้ ใจนี้รับรู้สิ่งนี้หมุนออกไปเป็นอารมณ์ เป็นความรู้สึก ทำให้จิตนี้ฟู จิตนี้แฟบ ความฟูความแฟบของจิต สิ่งนี้มันจะลากออกไป

ย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามามันต้องดับ จับอาการของจันท์ แยกจันท์ออกไป จันท์ สิ่งที่เกิดจากสัญญาก่อนใช่ไหม สัญญาตัวจำได้หมายรู้ ถ้าเราไม่ชอบสิ่งใด อยู่ที่คนชอบ คนรัก สงวนสิ่งใด สิ่งนั้นเกิดกับเราแล้วจะสงวนรักษามาก ถ้าคนไม่ชอบ สิ่งนั้นจะไม่มีค่าเลย เห็นไหม สัญญามันจำได้หมายรู้ สิ่งที่จำได้ จำสิ่งต่างๆ มา แล้วก็ปรุงแต่งด้วยสังขาร สังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง แต่งออกไป

ความคิด ความปรุง ความแต่ง แต่งไปตามอำนาจของกิเลส กิเลสมีอำนาจเหนือใจก็แต่งสิ่งนั้นออกไป ปรุงแต่งจะให้สมความปรารถนา จะไม่สมความปรารถนาของความคิดเลย จะไม่สมความปรารถนาของความเห็นของเรา เพราะเรื่องของโลกนี้มันเป็นเรื่องอนิจจังโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เรื่องของสรรพสิ่งต่างๆ นี่เป็นเรื่องของอนิจจัง

“สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์” ถ้าเราปรารถนาสิ่งใด สิ่งนั้นก็ทุกข์อยู่แล้ว ทุกข์เด็ดขาดเพราะเราปรารถนาจะให้อยู่กับเราโดยไม่ให้มันเป็นอนิจจัง ให้อยู่กับเราโดยตลอดไป... เป็นไปไม่ได้หรอก ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตของเราจะต้องสละออกไป ต้องตายออกไป ชีวิตนี้มีการพลัดพราก พลัดพรากจากทุกๆ อย่าง มันจะพลัดพรากไปถึงที่สุดเลย จนถึงกับร่างกายกับจิตใจก็ต้องสละกันออกไป แยกออกไป ใจนี้ไม่มีเคยตาย จะเวียนต่อไป แต่ในสภาวะในการใคร่ครวญของมัน มันจะเห็นถึงว่าสิ่งที่ทำให้หลอกล่อมันเป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังมันต้องเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตา ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ ทุกข์ต้องดับไป

ถ้าทุกข์ไม่เคยดับไป เกิดขึ้นมาแล้วอยู่คงที่ไป คนเราจะทรงตัวไว้ไม่ได้หรอก เราเคยทุกข์ เคยยากมาขนาดไหนก็แล้วแต่ เดี่ยวมันก็ผ่อนคลาย แล้วก็ทุกข์ใหม่ตลอดไปอยู่อย่างนั้น ทุกข์นี้เป็น อริยสัจ ทุกข์นี้เป็นความจริง ความจริงนี้ต้องจับต้องให้ได้ สิ่งที่เราเกิดเราตายอยู่นี้เพราะความทุกข์ อันนี้มันหลอกหลวงเราตลอดไป มันหลอกหลวงให้เราทนสภาวะแบบนี้เพราะเราไม่เข้าใจในธรรม

ถ้าเราเข้าใจในธรรม ปัญญามันเริ่มแยกออก แยกออก สิ่งนี้มันก็ไม่ใช่ความจริง มันเกิดมันมี เหตุ เหตุเกิดเพราะกิเลสตัณหา กิเลสตัณหาอุปาทานนี้เข้าไปอย่างนั้น ความรู้ในพุทธโศยังไม่เกิด สิ่งนี้จะเกิดก่อนแล้วแยกออกไป

“สภาวะธรรม สภาวะธรรม” เข้าใจว่าเป็นสภาวะธรรมแล้วเห็นว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผล มันจะติดอยู่อย่างนั้น มันต้องจับตัวนี้ได้แล้วแยกออกไป จันฐเป็นจันฐ จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แยกออกจากกัน แยกออกจากกัน มันจะปล่อยวางเหมือนกัน มันจะเว้งว่างนะ ถึงที่สุดแล้วมันคาย เหมือนกัน จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ สังโยชน์ขาดออกไป

พิจารณากายก็ได้ พิจารณาจิตก็ได้ พิจารณาด้วยปัญญา

ความรู้ในพุทธโศเกิดโดยปัญญาญาณ ปัญญาญาณเกิดขึ้นจะชำระกิเลส สิ่งนี้ต่างหากเป็นการ ชำระกิเลส สิ่งนี้ต่างหากคือธรรมใจ ถ้าสภาวะธรรมสิ่งนี้เกิดขึ้นมามันจะเป็นความจริง สภาวะธรรม ที่ว่าเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นพระต่างๆ อาการที่เห็น เวลาจิตสงบขึ้นมามันจะเห็นใน เห็นว่าเราเป็นอย่างนั้น เห็นเรื่องอดีตชาติ เห็นต่างๆ ความเห็นอย่างนั้นถ้าไม่มีสติสัมปชัญญะจะเป็นกิเลสด้วย กิเลสเพราะมันเป็นความพึงใจ สิ่งที่เราเห็นแล้วพึงใจอยากรู้ อยากเห็น อยากรู้ อยากเห็น แล้วมันเป็นการที่เราให้เรากล่าวขึ้นมาใหม่

แต่ในการแยกธาตุแยกขันธ์นี้มันเป็นการชำระกิเลส เพราะเราติด

กิเลสเกิดจากใจ ใจกิเลสเกิดดับ เกิดดับที่ใจ จนถึงพญามารอวิชชาปจฺจุยา สงฺขารม มันเป็น ใจ มันแนบไปด้วยกัน มันถึงผ่านภพผ่านชาติไปพร้อมกับใจใจ ใจผ่านภพผ่านชาติ เกิดในชาติหนึ่ง ตายไป แล้วเกิดใหม่ชาติหนึ่งตายไป กิเลสก็ตามดวงนั้นไปจนเป็นจรตนิสสัยจับใจดวงนั้น ใจนั้น หมุนเวียนไป นั่นคืออวิชชาปจฺจุยา สงฺขารม เป็นสิ่งที่มันเป็นกิเลสละเอียด

แต่กิเลสอย่างหยาบๆ ขึ้นมา เกิดมาเป็นภพเป็นชาติขึ้นมา มันเป็นคนมนุษย์ขึ้นมา มีธาตุ ๔ ชั้น ๕ ธาตุนี้เป็นธาตุตัวติด ถ้าเราขาดออกไป พิจารณาสังโยชน์จนขาดออกไป คายออก สิ่งที่ยากออกไปแล้ว นี่กิเลสอย่างหยาบคายออกไป นั่นนะ เป็นสิ่งที่ว่าเป็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริงในอริยสัจ ผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมต้องเห็นอริยสัจตามความเป็นจริง แล้วก็จับอริยสัจแยกออกไปด้วยมรรคญาณ

สิ่งที่มรรคญาณเกิดขึ้น นี่ภาวนามยปัญญา ชั้นของปัญญา ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาโลกุตระ เป็นปัญญาของธรรม พอผ่านขึ้นไป เห็นผลประโยชน์ขึ้นมาจากใจ พอเห็นผลประโยชน์ขึ้นมาแล้ว อยากจะทำให้มันมากขึ้นไป มากขึ้นไป เพราะกิเลสอย่างละเอียดอยู่ในหัวใจ กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียดสุดในหัวใจ ต้องพยายามสืบทอดเข้าไป ทำความสงบของใจซ้อนเข้าไป ซ้อนเข้าไป ให้ละเอียดเข้าไป

เพราะชั้นอันละเอียดต้องใช้สิ่งที่ละเอียดเข้าไปจับ สมาธิอย่างละเอียดเข้าไป สมาธิอย่างหยาบก็ได้ชั้นอย่างหยาบ จับต้องอย่างหยาบ ขนาดว่าอย่างหยาบๆ ยังทำให้คนนี่หลงมากเลย หลงติดไปในความหยาบๆ อย่างนั้น แล้วทีนี้สิ่งที่ละเอียดกว่าจะหลงไหม? ก็หลงเหมือนกัน หลงเพราะอะไร หลงเพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นสภาวะธรรมที่เราเข้าใจว่าเป็นสภาวะธรรม แต่ไม่เข้าใจว่าสิ่งที่มันเป็นกิเลสก็มีในหัวใจ

ใจเรามีกิเลสโดยความยึดมั่นถือมั่น โดยความจริงของมัน มันมีอยู่แล้ว สิ่งที่มีอยู่แล้ว สิ่งใดเกิดขึ้นมาต้องพิสูจน์ ต้องทดสอบ ต้องทดลองว่าสิ่งนี้คืออะไร อย่าพึ่งมั่นใจว่าอันนี้เป็นของเรา อันนี้เป็นของเรา...มันไม่ใช่เป็นของเรา ถ้าเป็นของเรา เรายึดแล้ว สิ่งที่เป็นของเรา นี่ทำความสงบของใจเข้าไป สงบของใจเข้าไปจนเห็นสภาวะ การเห็นสภาวะคืออาการเกิดขึ้นใจ สิ่งทีกระทบใจนั้นคืออะไร นั่นคือชั้นอันหยาบ ชั้นอันกลาง ชั้นอันละเอียด อยู่ที่หัวใจมันกระทบ สิ่งทีกระทบกัน นั่นนะ จับต้องสิ่งนี้ได้แล้ววิปัสสนาได้ ถ้าเราจับต้องสิ่งใดไม่ได้ เราวิปัสสนาไปในอะไร?

การทำไร่ทำสวนทำบนที่ดิน การทำวิปัสสนาต้องทำที่จิตทีกระทบแล้วจับต้องได้ อารมณ์ที่เป็นวัตถุละเอียดเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไป สิ่งทีละเอียดเข้าไปก็จับต้องสิ่งทีละเอียดเข้าไป แล้วแยกออกไป แยกไปชั้นเหมือนกัน ถ้าพิจารณากายก็แยกเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ

มันจะแยกออกด้วยกำลังของสัมมาสมาธิ ถ้ากำลังของสัมมาสมาธิมันแยกไม่ได้ มันหมุนออกไป แล้วมันกำลังไม่พอ เราต้องกลับมาทำความสงบของใจ

“งาน” ขึ้นชื่อว่างานนะ งานสิ่งใดๆ ในโลกนี้มันต้องใช้กำลัง เรากำลังไม่พอ เราทำงานไม่ได้ มันก็ทำสักแต่ว่าทำ กิเลสมันไม่เข้าใจ กิเลสมันต้องการบอกว่าต้องการอยากได้ ต้องการอยากได้ผลขึ้นมา นี่คืองานแล้ว เราทำถูกต้องแล้ว สภาวะที่เกิดขึ้นมานี้เป็นสภาวะธรรม เราต้องทำตามสภาวะธรรมอันนั้น สภาวะธรรมทำให้พลาด พลาดเพราะยังทำเข้าไปแล้วมันก็ไม่ได้ผลอย่างนั้น แล้วทำให้เหนื่อยอ่อน ทำให้เมื่อยล้า ทำให้เพื่อย ทำให้หัวใจนี้ไม่มั่นใจในตนเอง

ย้อนกลับเลย บางอย่างต้องปล่อย สิ่งที่ต้องปล่อย เราปล่อยไว้ก่อนแล้วกลับมาทำความสงบของใจให้ใจมีพื้นฐาน มีความสงบ แล้วกลับไปพิจารณาใหม่ ถ้าจิตสงบขึ้นมาจับภาพกายได้ชัดแจ้ง สภาวะกายนี้จับได้ชัดแจ้งแล้ววิปัสสนาปล่อย วิปัสสนาให้มันเป็นไปตามสภาวะอันนั้น สภาวะที่เป็นไป ถ้าไม่เป็นไป กำลังพอนะ เขาเอาดิน เอาน้ำ เอาลม เอาไฟเผาเข้าไป เผาเข้าไป เอาไฟเผา เผาเข้าไปให้มันแปรสภาพให้เราดู ถ้ามันแปรสภาพไม่ได้ เราก็กลับมาทำความสงบ พิจารณากายมันเป็นสถานะอย่างนั้น

ถ้าพิจารณาจิตนี้ต้องแยก ต้องใช้ปัญญา ปัญญาใคร่ครวญออกมา ฝึกฝนปัญญา “วงของปัญญา” กายนี้กับจิตนี้มันอยู่ด้วยกันได้อย่างไร อุปาทานการยึดมั่นถือมั่นอยู่ที่ไหน นี่ต้องเข้าไปส่องเข้าไป จนถึงที่สุดมันจะปล่อยวางนะ ขาดออกไปจากใจ กายกับจิตนี้จะปล่อยวางออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิต...จะเว้งว้างออกไป นั่นนะ สภาวะธรรมอย่างนี้เกิดขึ้นมา มันเป็นสภาวะที่ว่ามันเห็นสภาวะตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวางทันที นี่คือสภาวะธรรม ธรรมอันนี้เกิดขึ้นมา ความรู้ในพุทธะไง

สิ่งที่พุทธะคือปัญญา พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สิ่งที่เป็นเบิกบาน เบิกบานเพราะเข้มข้มขึ้นมา จากสัมมาสมาธิ ถ้าไม่มีสัมมาสมาธินี้ มันเป็นเรื่องที่รู้มาขึ้นมา แล้วลืมนึกลืมนึกไป ถ้าลืมนึกลืมนึก มันก็จะทำไม่สมประโยชน์ สิ่งที่ไม่สมประโยชน์ก็ลืมนึกลืมนึกไป แล้วถ้าทำความสงบของใจขึ้นมา มันจะเว้งว้าง มันจะเห็นสิ่งต่างๆ สภาวะที่เห็นนั้นมันเป็นสิ่งที่หลอกล่อ เป็นเครื่องเคียงต่างหาก สิ่งที่เป็นเครื่องเคียงเราไม่ต้องการ

เราต้องการสัจจะตามความเป็นจริง สิ่งก็ตามเป็นจริงถึงต้องปล่อยวาง ผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติ
เข้าใจแล้วจะปล่อยวาง สภาวธรรม พังธรรม พังธรรม จะพังธรรมต่อเมื่อธรรมที่เกิดขึ้นมาในความ
ลังเลสงสัย แล้วสิ่งนั้นตอบขึ้นมาเป็นคำตอบที่ชัดเจนนั้น สิ่งนั้นฟังได้ แต่ถ้าเป็นพังธรรม ธรรมที่
เลื่อนลอยนั้น ความเลื่อนลอยนี้มันไม่จริงโดยธรรมชาติ ใจเราก็อเลอยู่แล้ว สิ่งนี้นั้นมันเลื่อนลอย
ขึ้นมาก็เข้ากันได้

กิเลสเข้ากับสิ่งที่เป็นเรื่องของกิเลส กิเลสเข้ากันไปแล้วมันก็เป็นไป ธรรมกับสภาวธรรม
เข้ากับความเป็นจริง ธรรมเข้ากับธรรม น้ำเข้ากับน้ำ น้ำมันกับน้ำ มันแยกตัวกัน อยู่ด้วยกันไม่ได้
ถึงจะอยู่ด้วยกันก็แยกออกจากกัน ธรรมกับกิเลสก็เหมือนกัน อยู่ในหัวใจของเราแต่ละ แต่มันอยู่
คนละส่วนกัน ถ้าเราสร้างสภาวธรรมขึ้นมา จะเป็นสภาวธรรม ถ้าเราล้มลุกคลุกคลาน เรายืนขึ้นมา
ไม่ไหว มันจะเป็นสภาวะของกิเลสแล้วอ่อนด้อยนะ อ่อนด้อยไปในหัวใจ หัวใจจะว่าเหว แล้ว
หัวใจจะเฉา หัวใจจะไม่มีกำลังใจขึ้นมา

แต่ถ้าเวลาธรรมมันเกิดขึ้นมามันจะมีความกระฉับกระเฉง มีความมุมนะ สิ่งที่มีมุมนะ
นั่นนะ เกิดขึ้นมามันเป็นพื้นฐานแล้ว สิ่งที่เป็นพื้นฐาน มันพื้นฐานขึ้นมามันก็ทำได้ คนเหมือนกัน
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คน ครูบาอาจารย์ก็คน คนทำได้เราก็คคน ทำไมเราทำไม่ได้ ถ้าเรา
ทำของเราขึ้นมาได้ เราจะเห็นขึ้นมาเลย เห็นของเราขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา เป็นขั้นเป็นตอน
ปล่อยวางขึ้นมา แล้วก็เริ่มก้าวเดินต่อไป ปัญญาญาณจะก้าวเดินต่อไปนะ ความสงบอันละเอียดขึ้น
ไปเป็นมหาสติ-มหาปัญญา

สิ่งที่จะเป็นมหาสติ-มหาปัญญาเพราะมันปล่อยขั้นปล่อยจิตเข้ามาเป็นขั้นๆ เข้ามาแล้ว
สภาวะขั้นมันปล่อย สภาวะร่างกายปล่อยขึ้นมาเป็นขั้น กายนอก-กายใน ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้เป็นอสุ
กะ ผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติ เริ่มต้นประพฤติกปฏิบัติว่าเป็นอสุกะ อสุกะ มันเป็นสภาวะกายเฉยๆ ทำไม
ต้องให้เป็นอสุกะ สิ่งที่เป็นอสุกะมันเป็นสิ่งที่ว่าทำลายกามราคะ ประพฤติกปฏิบัติมันต้องปล่อยวาง
จากขั้นต้นเข้ามา ขั้น ๒ เข้ามา ขั้นที่ ๓ จับนี่จะเป็นอสุกะ ที่พิจารณากายจะเป็นกามราคะ นี่ถ้าจับ
ต้องได้

การขุดคุ้ยหากิเลสนี้เป็นงานส่วนหนึ่ง งานในการขุดคุ้ยหากิเลสนี้เป็นงานการเริ่มต้น
เริ่มต้นจากการหาให้เป็นอริยสัจ ให้จับให้กำหนดทุกขได้ ถ้าเราจับต้องสิ่งนี้ได้ เราก็คกำหนดทุกขได้

ถ้าเรากำหนดทุกขไม่ได้ สมุทัยอยู่ที่ไหน? สมุทัยคือตัวต้นหาความทะยานอยาก สิ่งที่เป็นต้นหาความทะยานอยากนั้นมันซุกอยู่ ความผูกมัดของกิเลสกับขันธ กิเลสกับใจมันผูกมัดกันส่วนหนึ่ง อวิชชาปลุกยา สงขารา เพราะความไม่รู้ของใจถึงได้ยึดมันถ้อมมันออกมา

สิ่งที่ยึดมันถ้อมมันออกมา แล้วยึดมันถ้อมมันถึงออกไป ตรงนี้เป็นแม่ทัพ สิ่งที่เป็นแม่ทัพ ความโลภ ความโกรธ ความหลงนี้เป็นรากะ เป็นไฟ เป็นสักคินา เป็นไฟเผาผลาญใจ ความโลภ ความโกรธ ความหลงนี้เป็นสิ่งที่จะข้ามได้ยากมาก ความโลภ ความโกรธ ความหลงนี้เป็นแม่ทัพใหญ่ ทำให้โลกนี้มีความเร่าร้อนอยู่ ใจของเราเร่าร้อนเพราะความโลภ ความโกรธ ความหลงของเรา สิ่งนี้ทำให้เราปั่นป่วน แล้วเราจะจับสิ่งนี้ขึ้นมาได้มันต้องอาศัยความสงบของใจ

ความสงบของใจ ถ้าจับตรงนี้ได้มันจะเป็นงานขึ้นมา เป็นงานในการพิจารณาอสุภะ ถ้าจับกายได้เป็นอสุภะ จับใจได้เป็นกามราคะ แล้วก็ต้องต่อสู้กันด้วยความรู้ในพุทธโศ ถ้าความรู้ในพุทธโศ เกิดขึ้นมา ความรู้อันนี้จะผ่านให้แยกแยะออกไป ผ่านสิ่งนี้ แต่สิ่งนี้เป็นความรุนแรง กามราคะนี้รุนแรงมาก จะไม่มีสิ่งใดยับยั้งได้เลย ถ้าเริ่มต้นจะต้องล้มลุกคลุกคลานตลอดไป ล้มลุกคลุกคลานไปก่อนจนกว่ากำลังจะเกิดขึ้นมา กำลังในการทำสมาธิ มหาสติ-มหาปัญญา

สิ่งที่เป็นมหาสติ-มหาปัญญา เพราะมันเหมือนกับฟุตบอล ฟุตบอลเตะจุดโทษจุดเดียวถึงใจเลย เพราะมันผ่านขึ้นมา แต่ถ้าฟุตบอล ๒ จังหวะ ต้องเขี่ยก่อนค่อยเตะถึงเข้าประตูได้ อันนี้จิตก็เหมือนกัน มหาสติ-มหาปัญญาเพราะมันตั้งเป็นจุดๆ เดียวแล้วเป็นเรื่องระหว่างขันธอันละเอียดกับจิต มันถึงกันตลอดไป กามราคะมันเกิดขึ้นมหาศาล เกิดขึ้นอย่างนี้ เกิดขึ้นด้วยความรุนแรงของใจ

ใจจะหมุนออกไป หมุนออกไป หมุนออกไปนะ หมุนออกไปด้วยความไม่เข้าใจ หมุนออกไปด้วยความเชื่อนะ มันจะเชื่อ เชื่อเพราะความไม่รู้ตัวตน โคนกิเลสหลุด สิ่งทีกิเลสหลุด มันก็หมุน ทำไมมันยังหมุนอยู่ ในเมื่อมันปล่อยวางจากกิเลสอย่างหยาบๆ เข้ามาแล้ว สิ่งนั้นมันเป็นสิ่งที่ปล่อยกิเลสอย่างหยาบ มันตายไปแล้วก็แล้วกัน นี้อุปาทานอย่างหยาบปล่อยมาแล้วก็ปล่อยมาแล้ว แต่ความลึกความอุปาทานอย่างละเอียดมันหมุนอยู่เป็นงานภายใน

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในการต่อสู้กับกามราคะ จะเห็นการต่อสู้กันอย่างรุนแรง แล้วจะมหัศจรรย์ว่ามันเป็นความมหัศจรรย์ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไม่รู้ธรรมอย่างนี้ ธรรม

ในหัวใจใจ จะทำเกิดขึ้น คนเรานะ ถ้ามีงานขึ้นมาในหัวใจ มันจะเป็นงานต่อสู้กันหัวใจ ถ้าคนเราไม่มีงานในหัวใจนี้ว่างเปล่า สิ่งที่ว่าว่างเปล่ามันก็เกือๆ เงินๆ ไม่มีสิ่งใดจับต้องได้

สิ่งที่จับต้องได้เหมือนกับโรคภัยไข้เจ็บ สิ่งที่เป็นเชื้อโรคหาโรคไม่เจอ จะรักษาไม่ได้ว่าเรา นี่เป็นโรคอะไร จะไม่เข้าใจ คนนั้นหาโรคไม่เจอเพราะไม่สามารถวิเคราะห์โรคของตัวเองได้ แต่ถ้าใครวิเคราะห์โรคของตัวเองได้คือเจออาการในหัวใจ จับต้องอาการได้นั้นคือจับเชื้อโรคได้ สิ่งที่จับเชื้อโรคได้ก็ต้องมีการรักษากัน เห็นไหม ให้ยาเพื่อจะทำลายโรคนั้นออกไปจากใจ การให้ยาให้ยา ให้ยาอย่างอ่อนก่อนก็สู้กับโรคนั้นไม่ได้ โรคนั้นรุนแรงกว่า ยานั้นจะไม่มีผลความหมายกับโรคนั้นเลย

นั่นนะ อาการามะมันรุนแรงมาก ถ้าไม่รุนแรงมากจะไม่ทำให้คนเราก็ตายอยู่ตลอดไป ทำให้จิตนี้เกิดตาย เกิดตายในวัฏฏะนี้มาตลอด สิ่งนี้มันรุนแรงแล้วมันฝังใจมาตลอด มันเป็นสัญชาตญาณ สัตว์ในป่าไม่มีใครสอนเขา เขาก็ผสมพันธุ์ของเขาได้ เรื่องของสัตว์โลกไม่มีการสูญเสียพันธุ์กันเพราะมันเป็นสัญชาตญาณของใจ ใจนี้เป็นสัญชาตญาณในหัวใจอยู่แล้ว สิ่งนี้เป็นสัญชาตญาณของใจ ใจนี้มันเกิดโดยธรรมชาติของมัน

ถ้าพิจารณาขั้นขั้นมันจะละเอียดอ่อน มันลึกซึ้งมาก มันจะให้ใจนี้หมุนออกไปตลอด แล้วการราคะนี้เสพกับตัวมันเองอยู่อย่างนั้นตลอดไป ถ้าออกไปเป็นเรื่องของโลกเป็นอาการามะ แต่ถ้าเป็นเรื่องของใจนี้เป็นอาการันทะ เป็นความพอใจของใจ มันพอใจมันก็เป็นอาการแล้ว สิ่งที่เป็นอาการในหัวใจ นั่นนะ ที่ว่าสิ่งที่เป็นความคิดนี้เป็นวัตถุ สิ่งนี้ยังเป็นวัตถุยังจับต้องได้ ยังเป็นการยืนยันให้เห็นชัดเจนขึ้นมาแล้วแยกออกไป แยกสิ่งนี้ต่างๆ แยกออก แยกออก แยกด้วยปัญญา

คำว่า “แยก” นี่คือปัญญาญาณ การฟาดฟันด้วยปัญญา ปัญญาจะออก ถึงจะเห็นภาวานามยปัญญาใจ เห็นเรื่องการหมุนออกไปของปัญญา ปัญญาใคร่ครวญออกไปแล้วปล่อยวางเห็นสภาวะความจริง มันสอนใจใจ สิ่งนั้นมันเกิดดับ ขั้นขั้นมันเป็นขั้น จิตมันเป็นจิต มันเป็นคนละส่วนกันใช่ไหม มันไม่ใช่เป็นอันเดียวกัน สิ่งที่ไม่เป็นอันเดียวกันแต่มันพันกัน พันกันจนเรามองไม่เห็น พันกันจนเราไม่ทัน พันกันจนเราคิดพิจารณาจิตเห็นสภาวะแบบนั้น

ถ้าพิจารณาภายนอกเห็นเป็นของสวยของงาม ของสวยของงามเพราะเป็นสัตตธาตุญาณ สิ่งที่เป็นสัตตธาตุญาณนี้มันเข้าใจว่าสิ่งนี้มันเป็นสิ่งตรงข้าม มันมีความผูกมัดอยู่แล้ว มันมีความสวย ความงาม

แต่ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมา มันมีสัมมาสมาธิ กำลังมันพอ มันมีการยับยั้ง ดึงสิ่งนี้ไว้ได้ให้เป็นอสุภะไง มันจะสวยไปไหน เรื่องของโครงสร้างของมนุษย์มันจะสวยไปไหน มันก็เป็นสภาวะเป็นอย่างนั้น มันเป็นเรื่องที่อาศัยกันเป็นของชั่วคราวเท่านั้น เรื่องของโครงสร้างนี้เราอาศัยเพื่อมีชีวิต อาศัยให้สิ่งที่เป็นชีวิตนี้เพื่อสร้างคุณงามความดี ไม่ใช่อาศัยให้จิตมันติดโครงสร้าง ติดในความโลภ ความโกรธ ความหลงในหัวใจ ให้ปัญญามันใคร่ครวญอย่างนั้น แล้วแยกออก ปัญญามันเกิดขึ้นมา ถ้ามันมีกำลังพอมันจะยับยั้งสิ่งนี้ แล้วใคร่ครวญกัน นี่ปัญญาเกิดอย่างนี้

เกิดในการฟาดฟันกัน ในแง่มนี่ก็เป็นแง่มนึง พอมันปล่อยวางขึ้นไป ก็ต้องใช้แง่มนใหม่ต่อไป แง่มนใหม่คือการใช้อุบายวิธีการ อุบายวิธีการจะแยกแยะ จะใคร่ครวญเป็นขั้นเป็นตอนนะ แยกแยะถ้าปัญญามันทัน มันก็ปล่อยวาง เวี่ยงว้าง เวี่ยงว้าง เวี่ยงว้างนะ คำว่า “ปล่อยวาง” มันเวี่ยงว้างขึ้นมา นั้นสภาวะธรรม ความรู้ในพุทธโศจะเกิดขึ้นมา มันต้องรวมตัวใจ มรรคสามัคคีรวมตัวบ่อยครั้ง เข้า บ่อยครั้งเข้า จนสิ่งนี้ต้องขาดออก ขาดออกไปจากใจนี้คือพิจารณาภายนอก

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน ขั้นนี้ต้องเป็นขั้น ขั้นละเอียดนี้มันไม่ใช่จิต จิตกับขั้นไม่ใช่อันเดียวกัน ความคิดนี้ไม่ใช่จิต ความคิดมันเกิดดับตลอดไปไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่ใช่ความคิด จิตนี้เป็นธาตุรู้เฉยๆ ธาตุความรู้ี้มีความรู้เกิดขึ้นมา ความรู้มันเป็นความรู้แล้วอะไรไปรับรู้ รับรู้มีอาการขั้น อากาสีปต่อ มีสัญญา มีวิญญาณ มีสังขารอันละเอียด และหมุนเป็นความรู้สึกออกไป เป็นความพอใจใจ ความคิดปรุงแต่งก็เป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะหมุนออกไป หมุนออกไป

นี่ปัญญาย้อนกลับ ย้อนกลับ จนถึงที่สุด ปล่อยวางหมด นั่นนะ ครั้น! ออกไปจากใจ ขั้นอันละเอียดขาดออกไปจากใจ ใจนี้เป็นใจ จิตนี้เป็นจิต ใจเป็นใจ ขั้นเป็นขั้น แยกออกจากกัน สิ่งที่ยกออกจากกันโดยธรรมชาติเลย นั่นนะ มันต้องมีการคายออกไปอย่างนั้น มันเห็นสภาวะอริยสัจหมุนขึ้นมา เห็นความเป็นไปของมรรคญาณทำลายออกไป ความรู้ของพุทธโศเกิดขึ้น นั่นคือสภาวะธรรมตามความเป็นจริง อย่างนี้ต่างหากถึงเป็นผู้ที่มีธรรมในหัวใจ

ไม่ใช่เวลาเห็นสภาวะ จิตมันสว่างไสว เห็นสภาวะใจมันสว่างไสว เห็นแสงความสว่างของใจแล้วว่าเป็นธรรม แล้วว่าได้ธรรม แล้วถึงว่าสิ่งนี้เป็นธรรม มันผ่านขั้นตอนแต่ไม่มีอริยสัจ ไม่มีตามความเป็นจริง ไม่มีอริยสัจในการทำลายตัวมันเองให้มันคายออกไป ไม่มีสิ่งต่างๆ ไม่มีสังโยชน์ขาดออกไปจากใจ

สิ่งที่สังโยชน์ขาดออกไปจากใจ สภาวะธรรมเกิดขึ้นจากอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สิ่งที่สภาวะความเห็นนั้นมันเป็นผลของข้างเคียง ผลของใจที่ผ่านไป แล้วถ้าผลของใจผ่านไป ระลึกอดีตชาติก็ได้ สิ่งนี้มันจะผ่านเข้าไปในอดีตชาติเพราะอะไร เพราะขั้นอันละเอียดมันเข้าไปถึงตัวของใจแล้ว ย้อนกลับเข้าไปถึงตัวของใจ ใจจะเว้งว่างขนาดไหน มันจะเว้งว่างแล้วไม่เห็นมัน

ต้องย้อนกลับ ย้อนจิตเข้าไปจับ ถ้าย้อนจิตเข้าไปจับนะ สภาวะจะรุนแรงมาก ชั้นของอนาคามีจะรับรู้สิ่งต่างๆ มหัศจรรย์ จิตนี้จะมหัศจรรย์มาก จะเที่ยวภพชาติไหน จะวนเวียนเพราะกำลังของมันมีมาก แล้วมันต้องฝึกซ้อมตรงนี้ ตรงนี้จะฝึกซ้อมเพื่ออะไร เพื่อให้มันปล่อยอนาคามี ๕ ชั้น สิ่งที่เป็นอนาคามี ๕ ชั้น นี่จิตรับรู้แล้ว พิจารณาแล้วปล่อยวาง ปล่อยวาง มันจะเลื่อนชั้นมันไป มันจะละเอียดมันไป ปล่อยวางเข้าไป จนถึงที่สุดแล้วจิตนี้ไม่ใช่ขั้น ขั้นกับจิตแยกออกจากกัน

ย้อนกลับเข้าไป อรหัตตมรรคเกิดขึ้นมา ถ้าสิ่งที่เป็นอรหัตตมรรคเกิดขึ้นมา คือการจับตัวจิตได้ ถ้าใครจับตัวจิตได้นั้นคือจับตัวอวิชชาได้ ถ้าจับตัวอวิชชาไม่ได้ มันเป็นความว่าง “จิตนี้ส่องใส จิตนี้สว่างไสว” จะส่องใสอยู่อย่างนั้น แล้วเข้าใจว่าความส่องใสนี้เป็นนิพพาน สิ่งใดส่องใสสิ่งนั้นก็ต้องเศร้าหมอง สิ่งใดสว่างไสวสิ่งนั้นก็ต้องคู่กับความมืด ถ้ามีสิ่งต่างๆ ที่เป็นคำพูดอยู่ เป็นความรู้สึกอยู่ นั่นคือตัวอวิชชา

สิ่งที่เป็นตัวอวิชชาคือความรู้ต่างๆ นั่นคืออวิชชาทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นอวิชชา เข้าใจ เห็น ไหม อัตตานุทิฎฐิ เพราะมันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาทั้งหมด มันปล่อยวางธาตุ ปล่อยวางขั้นเข้ามา เพราะขั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ปล่อยวางเข้ามาหมดแล้ว ตัวมันเอง นี่ที่ว่ายาก ยากตรงนี้ใจอันเริ่มต้นยากเพราะไม่เคย แต่อันสุดท้ายยากเพราะว่ามันปล่อยขั้นทั้งหมดแล้วมันสว่างไสว มันเป็นตัวของมันเอง เข้าใจว่าตัวมันเองนี้เป็นความรู้สิ่งต่างๆ เป็นความว่างหมด

“ผู้อยู่ในเรือนว่าง” เรือนนั้นว่างแต่เราวางอยู่ ไม่มีใครเห็น แล้วจะไม่เห็น

“คิดอย่างไรก็ไม่รู้” เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นกิเลสมันอยู่กับใจเรา เวลาเราไปถึงสภาวะแบบนั้น มันจะสร้างสถานะว่าว่างหมดแล้ว เราเข้าใจตามความเป็นจริง เราจะปล่อยว่างหมด กิเลสมันจะพลิกแพลงไปอย่างนั้น แล้วเราก็จะเชื่อกิเลสของเรา เข้าใจว่ามันเป็นธรรม

ความรู้ของกิเลสที่มันขยำ มันสับย่ำให้ธรรมไปอยู่ในอำนาจของมัน อาศัยว่าเป็นธรรม เขาว่าสิ่งนี้เป็นธรรม แต่จริงๆ แล้วคือกิเลสมันปั่นแต่งขึ้นมา มันปั่นแต่งให้เราหลงขึ้นไปแล้วเราจะหลงอยู่อย่างนั้น จนกว่าจะมีครูบาอาจารย์ชี้หน้า หรือว่าเรามีอำนาจาสนาเราสังเกตใจของเรา มันจะแปลกประหลาดมหัศจรรย์ว่า มันจะมีความเศร้าหมอง มีความฟุ้งใส มีความอเล่ห์อาวรณ์นะ แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดๆ ที่เราไม่สามารถรู้ได้เลย

ถ้าสามารถรู้ได้ ครูบาอาจารย์จะไม่มีค่าเลย ครูบาอาจารย์จะมีความสำคัญเพราะว่าเราจะไม่รู้ เราจะเข้าใจว่าสภาวะแบบนี้คือสภาวะธรรม สภาวะความสว่างไสว สภาวะความฟุ้งใสของใจคือสภาวะธรรม “จิตเดิมแท้นี้ฟุ้งใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส” จิตเดิมแท้นี้เองคือตัวปฏิสนธิจิต ตัวนี้คือตัวเกิดใจ สิ่งที่ว่าจิตสว่างไสวแล้วจะเอาอะไรมาเกิด? ก็ตัวมันนั่นคือตัวเกิด สิ่งที่มีมันสว่างไสวนั้นมันเป็นตัวเกิดอยู่แล้ว เพราะมันเป็นปฏิสนธิจิต แล้วถ้ามันตายไปมันก็เกิดบนพรหมเห็ดขาดเลย

แต่ถ้ามันพิจารณาถัดมา ย้อนกลับเข้ามาจับตัวนี้ก็ได้ ย้อนกลับจับ พอจับได้ ใคร่ครวญกับสิ่งนั้น เป็นมรรคญาณ สิ่งที่เป็นมรรคญาณ ไม่ใช่ขันธ สิ่งที่เป็นขันธ อุทธัจจะ กุกกุกจะ นั้นเป็นความฟุ้งซ่านของปถุชน

รูปราคะ อรูปราคะ มานะ กุกกุกจะ อวิชชา กุกกุกจะอันนี้ ถ้ามันกุกกุกจะ มันก็เป็นสังโยชน์ตัวหนึ่ง มันถึงว่าปัญญาญาณของกุกกุกจะ ความเพลินไปในงานนั้นเป็นความเพลินในงาน เราภาวนากัน งานไม่เกิดขึ้นมา เราจะไม่มีงานทำ แล้วเราจะทำงานไม่ได้ แต่ถ้าไปถึงขั้นละเอียดแล้วเราจะใช้ปัญญาที่เราเคยใช้อยู่ก็ไม่ได้ เพราะปัญญาที่เราเคยใช้นี้เป็นปัญญาของขันธ เป็นปัญญาของสังขารปรุงแต่ง

แต่ปัญญาญาณอันละเอียดนี้มันจะเป็นปัญญาของมัน มันเป็นปัญญาญาณของมันอันละเอียดขึ้นมา “จิตอันละเอียด” สมาริถึงสมบุรณ์ สติสมบุรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ สิ่งที่สมบุรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์แล้วพิจารณาย้อนกลับเข้าไป พลิกคว่ำไป หมกออกไป

“ความรู้ในพุทธโธ” ความรู้ในพุทธโธเกิดขึ้นมา ความเกิดขึ้นมา พุทธโธ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สิ่งที่ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานนั้นคือตัวอวิชชา แต่สำหรับผู้ที่ไม่รู้ไปแล้ว พุทธะนี้เป็นสมมุติเท่านั้น สมมุติว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชื่อพุทธะนี้เป็นชื่อสมมุติ แต่ในใจนั้นก็ไม่มีเป้าหมาย ไม่มีเครื่องหมาย ถ้ามีเครื่องหมายนั้นคือตัวที่เป็นสมมุติ สิ่งที่เป็นสมมุตินั้นเป็นความเห็นของโลกเขา

สิ่งที่เป็นวิมุตตินี้อยู่ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สภาวะธรรมตามความเป็นจริงเกิดจากสภาวะแบบนี้ เกิดขึ้นมาจากการประพจน์ปฏิบัติ ถ้ามีผู้ที่ประพจน์ปฏิบัติอยู่ หัวใจเป็นผู้ที่รับธรรม หัวใจดวงนี้เวลาทุกข์ ทุกข์ร้อนมาก เวลาธรรมเกิดในหัวใจ หัวใจจะพ้นออกไปจากสภาวะนะ พ้นออกไปจากสภาวะธรรม เพราะสภาวะธรรม ธรรมนี้เป็นสิ่งที่เรื่องของโลก ธรรมธรรมชาตินี้เป็นธรรมอันหนึ่ง แต่ธรรมตัวนี้เป็นธรรมเหนือโลกไม่ใช่ธรรมของธรรมชาติ

ธรรมชาตินี้เป็นสภาวะ สัพพะ ธมฺมา อนตฺตา นี่ธรรมชาติใช้ได้ ถ้าสัพพะ ธมฺมา อนตฺตา คือสภาวะตามธรรมชาติ มีร้อน มีเย็น มีอ่อน มีมืด มีสว่าง นี่เป็นสภาวะตามธรรมชาติอันหนึ่ง มันเกิดดับ เกิดดับ อยู่สภาวะธรรม แต่สภาวะธรรมตามความเป็นจริงนี้พ้นออกไปจากธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ ปล่อยางธรรมชาติ รับรู้ธรรมชาติแล้วปล่อยางธรรมชาติไว้...อยู่ที่ไหน? อยู่ที่เกิดขึ้นจากเชื้อจากใจ

เชื้อของใจ ใจนี้ไม่เคยตาย หมุนไปตามโลกนี้ไปตามกิเลส หมุนไปตามโลก

แต่พอถึงสภาวะธรรมแล้ว ใจดวงนี้จะไม่หมุนไปแล้วมีอยู่ นี่ใจมีอยู่ ถึงว่าใจมีอยู่กับเรา ศาสนาเจริญ เจริญตรงนี้ เจริญจากผู้ที่ประพจน์ปฏิบัติเข้าถึงใจของตัวเอง แล้วใจของตัวเองมีหลักมีเกณฑ์ ถ้าศาสนาเจริญในวัตถุ นั้นเป็นเรื่องของโลกนะ ต้องซ่อมแซมต้องรักษากันตลอดไป สิ่งนั้นเป็นเรื่องของใครก็ได้ ผู้ที่หาเงินหาทองแล้วจ้างวานเขา ใครก็ได้ พวกช่าง เขาผมดำๆ เขาเป็นช่าง เขาทำได้สวยงามกว่าเรา เราเป็นพระ การก่อสร้างขึ้นมาเราก็กายเป็นเครื่องอยู่อาศัย

นกยังมีรังมีรัง มีปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี้เป็นธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ว่าปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย เครื่องอยู่อาศัยไม่ให้ทับจิต ถ้าเครื่องอยู่อาศัยมันมีอำนาจเหนือกว่า มันทับจิต จิตนั้นไปเกี่ยวกังวลกับสิ่งต่างๆ ภายนอก แล้วจิตเป็นความกังวลหมุนออกไปภายนอก มันก็ไปรับรู้สิ่งต่างๆ รับรู้แล้วยึดเป็นความทุกข์ นั่นนะ หัวใจออกไปอย่างนั้น ศาสนามันเจริญในวัตถุ มันจะเป็นให้หัวใจนี้

เศร้าหมอง แต่ถ้าหัวใจมีธรรมในหัวใจ หัวใจนี้จะเป็นเรื่องจรโลงศาสนา ศาสนาฟองใส ศาสนามีความเป็นจริงในหัวใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้จากโคนต้นไม้ก่อน ศาสนาเริ่มต้นมาจากรกขมุล เสนาสนัง เริ่มต้นขึ้นมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ออกมาจากโคนต้นไม้ แล้ววัตถุต่างๆ ที่เกิดขึ้นมานี้เกิดขึ้นมาจากผู้ที่ศรัทธาในศาสนาแล้วสร้างสมขึ้นมา อันนั้นเป็นเครื่องอยู่อาศัย เพื่อผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พระต้องอยู่อารามต้องอยู่วัด วัดเป็นที่อยู่ของพระ ที่นี้ว่าธรรมอยู่ในหัวใจของพระอีกทีหนึ่ง

ผู้ที่สร้างพระ ถ้าสร้างพระ พระขึ้นมาจากพระในหัวใจขึ้นมาได้ตามความเป็นจริง อันนั้นจะเป็นพระโดยสมบูรณ์ แต่ถ้าเป็นเราสมมุติสงฆ์ขึ้นมา เราบวชขึ้นมาเราก็เป็นพระ อยู่ในอารามขึ้นมา นั่นก็เป็นอารามที่อยู่อาศัย มันก็เป็นตามความเป็นจริง แล้วมันเราร้อนใจ-เราร้อนใจ นั่นมันก็เป็นที่ว่าพิสูจน์กัน ถ้าเรามันเราร้อนใจ ใจมีความเราร้อนอยู่ อยู่ที่ไหนมันก็ทุกข์ แต่ถ้าใจมันร่มเย็น อยู่ที่ไหนมันก็ร่มเย็น ถึงต้องฝึกใจใจ

ศาสนาเจริญ เจริญที่หัวใจของสัตว์โลก แล้วหัวใจเราก็มืด ถ้าหัวใจเรามี ถ้ามันเจริญกับเรา มันต้องมีความชุ่มชื้น มีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีความมองจากลำหยาญในการประพฤติปฏิบัติ ในการประพฤติปฏิบัติเพราะอะไร เพราะกิเลสมันอยู่กับใจเรา เราจะฆ่ากิเลส เราต้องมีความมองจากลำหยาญในการชำระกิเลส ถ้าเราไม่มีความมองจากลำหยาญ เราจะเอาอะไรไปชำระกิเลส มีแต่กิเลสชำระเรา นั่นนะ ความรู้ในพุทธโศไม่เกิด

ถ้าความรู้ในพุทธโศเกิดขึ้นมา มันจะมองจากลำหยาญ แล้วมันจะไม่มีสิ่งใดๆ มาหลอกเราได้ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นนิमित สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นต่างๆ ตอนนี้เป็นกันมาก แล้วเป็นกันมหาศาลเลย เพราะอะไร เพราะว่าเป็นการคาดการหมาย เป็นการขู่มือเปิบใจ มือไม่ล้างให้สะอาดด้วย ขู่มือเลอะๆ เปิบขึ้นมา พอเปิบขึ้นมาหัวใจมันมีกิเลสอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว หัวใจมันมีอยู่โดยธรรมชาติ เพราะกิเลสกับใจนี้เป็นอันเดียวกัน แล้วเอาสิ่งนั้นมาประพฤติปฏิบัติ มาเป็นความคาดความหมาย สิ่งที่มีความคาดความหมายก็เป็นธรรมะคันเคาไปตลอด...ผู้ใดปฏิบัติสมควรแก่ธรรม

แต่ครูบาอาจารย์ที่จะรู้จริงมันมีก้องค์ มันมีน้อยขนาดไหน ถึงไม่สามารถเข้าใจสิ่งนี้ได้ แล้วก็เอออออกกันไปนะ เป็นไปอย่างนั้นไปจนเป็นวงกว้างออกไปเรื่อย วงกว้างออกไปเรื่อย นั่นนะ มัน

นำสลดสังเวชผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ศาสนาจะรุ่งเรืองในหัวใจ แต่ทำไมจะต้องให้กิเลสมันมาขำกิน
อย่างนั้น นี่มันไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่ความรู้ในพุทธโธ เป็นความรู้ของกิเลสตลอดไป

ถ้าความรู้ในพุทธโธมันเกิดขึ้นมา มันจะต้องอยากที่ว่ามันชำระกิเลส ทำลายธาตุทำลายขันธ
จะต้องทำลายธาตุทำลายขันธเป็นขั้นเป็นตอน นั้นเป็นสภาวะธรรม เป็นมรรคญาณ เป็นที่ว่า
ภาวนามยปัญญา

“สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา”

สุตมยปัญญา การศึกษาเล่าเรียน นั้นนะ มือเราเออะ มือเรามีหุบมือเปิบ มันเปิบไม่ได้ เปิบ
ไม่ได้มันก็หมุนออกไปเป็นจินตมยปัญญา จินตมยปัญญาก็เป็นจินตนาการ กิเลสมันก็ยังมียึด
ดึงสิ่งนั้นออกไปอีก จนกว่าจะเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมาให้ได้

ถ้าเกิดภาวนามยปัญญา กิเลสจะไม่มีทางเข้ามาแยกส่วนนี้ออกไปได้ ถ้ากิเลสเข้ามาแยก
ส่วนนี้ ภาวนามยปัญญาจะเกิดได้อย่างไร ภาวนามยปัญญาเกิดไม่ได้มันก็เกิดมัชฌิมาปฏิปทาไม่ได้
ถ้าไม่เกิดมัชฌิมาปฏิปทาขึ้นมา แล้วมรรคสามัคคีจะเกิดได้อย่างไร

มรรคสามัคคีเกิด สิ่งนี้ถ้าผู้ที่ปฏิบัติเห็นตามความเป็นจริงแล้วมันจะไม่ขัดแย้งกัน มันจะ
เห็นตามความเป็นจริงว่ามรรคสามัคคี มันสามัคคีเพราะเหตุใด เพราะใจมันหมุนออกมาใช้ไหม
เพราะสัมมาสมาธิ เพราะการงานชอบ ความเพียรชอบ ทุกอย่างมันชอบไปหมด ความชอบรวมตัว
กัน สมควรรวมตัวเป็นมรรคสามัคคี “มรรคสามัคคี”

ความรู้ในพุทธโธ ในพุทธะ ความรู้ในสัมมาสมาธิ ความรู้ในการงานชอบ เพียรชอบ สิ่งที่เกิด
ชอบ ภาวนามยปัญญามันถึงเกิดขึ้น สิ่งที่เกิดภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมา นั้นนะ ความรู้ในพุทธะมันถึง
ชำระกิเลส มันถึงเป็นอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่คือนมรรคของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มรรค
เกิดขึ้นจากการชำระกิเลส ถ้ามรรคตรงนี้ไม่เกิดขึ้นมา ใครจะชำระกิเลส

กิเลสในหัวใจของเรา กิเลสในหัวใจของสัตว์โลก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้
ทาง เป็นผู้บอกให้สร้างมรรคขึ้นมาเท่านั้น แล้วถ้าเราสร้างมรรคขึ้นมาสมกับความเห็นของใจดวง
นั้น ใจดวงนั้นก็มึนธรรมาธุร มียาอันประเสริฐที่จะมาทำให้โรคนี้ตาย ทำให้กิเลสนี้ตายออกไปจาก

ใจ กิเลสนี้ตายได้ กิเลสนี้เจริญรุ่งเรืองได้ในการส่งเสริมมัน ถ้าส่งเสริมแล้วมันจะพุ่งโซดในช่วงชั่วเวลาในหัวใจของสัตว์โลกเลย

แต่ถ้ามันดับนะ พอมันดับขึ้นมาแล้ว มันจะเป็นความสว่างไสว มันจะเป็นความผ่องใส...ให้ใจดวงนั้นรู้เอง กิเลสดับออกไปจากใจ ใจนี้สิ้นออกไปจากกิเลสโดยสภาวะธรรม ธรรม ความรู้เกิดจากพุทธโธ ความรู้ รู้ในพุทธโธ รู้ในพุทธะ รู้ในหัวใจ

หัวใจรู้โดยกิเลส กิเลสมันพารู้มาพอแรงแล้ว กิเลสมันพารู้ไปตามอำนาจของกิเลส นั้นรู้โดยอำนาจของกิเลส กิเลสมันย่ำธรรมให้เป็นสภาวะแบบนั้น กับสภาวะธรรม รู้ในพุทธะ รู้ในพุทธโธ รู้ในตามความเป็นจริง ให้เห็นสภาวะตามความเป็นจริงขึ้นมาในหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดวงนั้น นั่นนะ เป็นธรรมของบุคคลคนนั้น เป็นธรรมของใจดวงนั้น

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ไปพร้อมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพราะใจดวงนั้นไป เวลาปรินิพพาน เห็นไหม จิตนี้ออกจากร่าง ขึ้นชื่อว่าตาย ร่างกายนี้ก็เผลามาจนเป็นพระธาตุเจดีย์กันอยู่ นี่ มันไปแล้ว ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ว่าธรรมเพราะเป็นพุทธวิสัย แล้วสาวกะ พระสารีบุตรก็ตายไปแล้ว ทุกอย่างตายไปแล้ว ทุกคนตายไปพร้อมกับสภาวะธรรมแต่ละองค์ไม่เกิดอีก

แต่สัตว์โลกเรานี้ตายเกิด ตายเกิด ตายขนาดไหนก็เกิดหมด จะต้องตายเกิด ตายเกิด จนกว่าจะเอาธรรมดวงนี้เข้าถึงใจ ใจนี้เป็นธรรม เป็นธรรมล้วนๆ เลย แล้วทำได้ เราถึงว่ามีคุณค่า ใจของคุณค่ามาก ใจของเรามีคุณค่ามาก แล้วเราอย่าใช้แต่เฉพาะเรื่องของโลกไปวันหนึ่งๆ ถ้าเราใช้เรื่องของโลกนั้นเป็นเรื่องปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย

เกิดมาในโลกมันเป็นสภาวะธรรม มันเกิดมาโดยเป็นญาคิธรรมโดยทุกๆ คน

ทุกคนมีปากมีท้อง คฤหัสถ์ก็มีปากมีท้อง พระก็มีปากมีท้อง สัมมาอาชีวะ บิณฑบาตเลี้ยงชีวิต เป็นความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ผู้ที่จะให้ให้ด้วยความสุดจิตสุดใจนะ ให้ด้วยความสุดใจไม่มีความเศร้าหมองเลย ผู้รับรับด้วยความบริสุทธิ์ผุดผ่อง นี่สัมมาอาชีวะ พระก็เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ คฤหัสถ์ประพฤติปฏิบัติก็เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ สัมมาอาชีวะเพื่อความสะอาดจากภายนอก แล้วมันจะเกิดความสะดวกจากภายใน

ความสะอาดจากภายในเกิดขึ้นมา อาชีวะเลี้ยวอาชีวะขึ้นมาจนบริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นปัจจัย
เครื่องอาศัย จนอาชีวะขึ้นมา เลี้ยวชีวิตชอบ กับมรรค เลี้ยวหัวใจชอบ หัวใจจะเกิดมรรคอรทัยสั่งจ้ง
สิ่งที่เป็นมรรคเลี้ยวใจชอบ

“ความรู้เกิดจากพุทธโธ”

สิ่งที่เกิดจากพุทธะ พุทธโธ ผู้ที่เกิดจากหัวใจ จากดวงที่ใจมีกิเลสนั้น ชำระกิเลสจนสิ้นไป

เอวัง